

Utrecht, 27 september 2011

Numerieke Wiskunde

Gerard Sleijpen

Universiteit Utrecht
Department of Mathematics

<http://www.staff.science.uu.nl/~sleij101/>

$$f : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$$

Benader f door 'eenvoudige' functies

Voorbeelden eenvoudige functies.

1. **Polynomen** (lineaire combinaties van x^k).
2. Stukken Fourier reeks (lin. comb. $\sin(2\pi kx)$, $\cos(2\pi kx)$)
3. Splines (gladde stuksgewijs polynomen)
4. ... $\ln(x)p(x)$, p polynoom
5. Rationale functies $\frac{p(x)}{q(x)}$ met p, q polynomen
6. Bessel functies, ...

Eigenschappen eenvoudige functies.

1. Efficiënt te evalueren
2. Efficiënt op te slaan ($\rightsquigarrow$ compressie)
3. Gemakkelijk mee te manipuleren (p' , $\int p$, ...) — basis voor algorithmes voor ingewikkeldere problemen — te gebruiken in analyse

$p(x) = \alpha_0 + \alpha_1 x + \alpha_2 x^2 + \dots + \alpha_k x^k$ **polynoom** graad $\leq k$.

Evaluatie: schema van Horner. Evalueer p in x volgens

$$\begin{aligned} S_0 &= \alpha_k, \\ \text{voor } j &= 1, 2, \dots, k \\ S_j &= \alpha_{k-j} + S_{j-1} * x \end{aligned}$$

Kost $2k$ flop (**f**loating **p**oint operaties): $k*$ en $k+$.

Vb. $p(x) = 3 + 2x + 7x^2 + 4x^3$:

Horner: $p(x) = 3 + (2 + (7 + 4x)x)x$

Variant:

$p(x) = 3 + 2(x - 1) + 7(x - 1)(x - \pi) + 9(x - 1)(x - \pi)x$

Horner: $p(x) = 3 + (2 + (7 + 9x)(x - \pi))(x - 1)$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Terminologie. $p = f$ op $(x_0, \dots, x_k)$

als voor $i = 0, \dots, k$

$$p(x_i) = f(x_i),$$

$$p'(x_i) = f'(x_i) \text{ als } x_{i-1} = x_i$$

$$p''(x_i) = f''(x_i) \text{ als } x_{i-2} = x_{i-1} = x_i$$

...

Voorbeeld. $p = f$ op $(\frac{1}{2}, 0, 0, 0, 1)$ als

$$p(0) = f(0), p'(0) = f'(0), p''(0) = f''(0),$$

$$p(\frac{1}{2}) = f(\frac{1}{2}), p(1) = f(1).$$

Definitie. Een polynoom p **interpoleert** f **op** $(x_0, \dots, x_k)$

als $\text{graad}(p) \leq k$ en $p = f$ op $(x_0, \dots, x_k)$.

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Voorbeeld. $x_0 = x_1 = x_2 = \dots = x_k = 0$:

p is het **Taylor** pol. $f(0) + xf'(0) + \dots + \frac{x^n}{n!}f^{(n)}(0)$.

$$f(x) - p(x) = \frac{x^{n+1}}{(k+1)!} f^{(n+1)}(\xi)$$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Voorbeeld. $x_0 = x_1 = x_2 = \dots = x_k = 0$:

p is het **Taylor** pol. $f(0) + xf'(0) + \dots + \frac{x^n}{n!}f^{(n)}(0)$.

$$f(x) - p(x) = \frac{x^{n+1}}{(k+1)!} f^{(n+1)}(\xi)$$

Lagrange: $x_i \neq x_j$ als $i \neq j$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Voorbeeld. $x_0 = x_1 = x_2 = \dots = x_k = 0$:

p is het **Taylor** pol. $f(0) + xf'(0) + \dots + \frac{x^n}{n!}f^{(n)}(0)$.

$$f(x) - p(x) = \frac{x^{n+1}}{(k+1)!} f^{(n+1)}(\xi)$$

Lagrange: $x_i \neq x_j$ als $i \neq j$

Hermite: iedere i , er is precies een $j \neq i$ met $x_i = x_j$.

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Bewijs. **Bestaan** in geval $x_i \neq x_j$ als $i \neq j$ (inductie):

$$p_{k-1} = f \text{ op } (x_0, \dots, x_{k-1}) \text{ graad}(p_{k-1}) \leq k - 1.$$

$$p(x) \equiv p_k(x) \equiv p_{k-1}(x) + \alpha(x - x_0)(x - x_1) \dots (x - x_{k-1})$$

Dan $p = f$ op $(x_0, \dots, x_{k-1})$.

Pas α aan zodat $f(x_k) = p(x_k)$.

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Bewijs. **Uniciteit:**

Als $p = q$ op $(x_0, \dots, x_k)$ and p, q pol. graad $\leq k$

dan $p - q = 0$ op $(x_0, \dots, x_k)$.

Hoofdstelling Algebra:

$$p(x) - q(x) = \beta(x - x_0)(x - x_1)\dots(x - x_k)$$

Omdat $p - q$ graad $\leq k$ moet $\beta = 0$.

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Bewijs. **Foutvoorstelling:** $p = f$ op $(x_0, \dots, x_k)$.

$$p(x) = p_{k-1}(x) + \alpha(x - x_0) \dots (x - x_{k-1})$$

k maal Rolle:

$$(f - p)^{(k)}(\xi) = 0 \text{ zekere } \xi \text{ tussen } x_0, x_1, \dots, x_k.$$

$$(f - p)^{(k)}(\xi) = f^{(k)}(\xi) - \alpha k!.$$

Dus

$$\alpha = \frac{f^{(k)}(\xi)}{k!}$$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Bewijs. **Foutvoorstelling:** $p = f$ op $(x_0, \dots, x_k)$.

$$p(x) = p_{k-1}(x) + \alpha(x - x_0) \dots (x - x_{k-1})$$

k maal Rolle:

$$(f - p)^{(k)}(\xi) = 0 \text{ zekere } \xi \text{ tussen } x_0, x_1, \dots, x_k.$$

$$(f - p)^{(k)}(\xi) = f^{(k)}(\xi) - \alpha k!.$$

$$\text{Dus } f(x_k) - p_{k-1}(x_k) = \frac{f^{(k)}(\xi)}{k!} (x_k - x_0) \dots (x_k - x_{k-1})$$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Bewijs. **Foutvoorstelling:** $p = f$ op $(x_0, \dots, x_k)$.

$$p(x) = p_{k-1}(x) + \alpha(x - x_0) \dots (x - x_{k-1})$$

k maal Rolle:

$$f(x_k) - p_{k-1}(x_k) = \frac{f^{(k)}(\xi)}{k!} (x_k - x_0) \dots (x_k - x_{k-1})$$

$$f(y) - p_{k-1}(y) = \frac{f^{(k)}(\xi)}{k!} (y - x_0) \dots (y - x_{k-1})$$

ook goed voor k ipv $k - 1$ en x ipv y .

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Notatie. Laat $\alpha = f[x_0, \dots, x_k]$ de leidende coëfficiënt zijn van het het interpolatie polynoom p voor f op $(x_0, x_1, \dots, x_k)$.

Stelling. $f[x_0, \dots, x_k] = \frac{f[x_1, \dots, x_k] - f[x_0, \dots, x_{k-1}]}{x_k - x_0}$.

$f[x_0, \dots, x_k] = \frac{1}{k!} f^{(k)}(\xi)$ voor zekere ξ tussen $x_0, \dots, x_k$.

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Notatie. Laat $\alpha = f[x_0, \dots, x_k]$ de leidende coëfficiënt zijn van het het interpolatie polynoom p voor f op $(x_0, x_1, \dots, x_k)$.

Stelling. $f[x_0, \dots, x_k] = \frac{f[x_1, \dots, x_k] - f[x_0, \dots, x_{k-1}]}{x_k - x_0}$.

$f[x_0, \dots, x_k] = \frac{1}{k!} f^{(k)}(\xi)$ voor zekere ξ tussen $x_0, \dots, x_k$.

Voorbeeld. $f[x_0, x_0, x_0, x_0] = \frac{1}{3!} f^{(3)}(x_0)$

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Opmerking. De grootheid

$$\frac{f^{(k+1)}(\xi)}{(k+1)!}$$

in de foutvoorstelling kan geschat worden door

$$f[y_0, y_1, \dots, y_{k+1}] \text{ voor } y_j = x_{j+i_0}$$

voor verschillende i_0 (bv, $i_0 = -2, -1, 0, +1$).

Interpolatie

$(x_0, x_1, x_2, \dots, x_k)$ rij in $[a, b]$.

Stelling. Er bestaat precies een pol. p van gr. $\leq k$ zodat

$$p = f \text{ op } (x_0, x_1, \dots, x_k)$$

Als f $k + 1$ maal continu differentieerbaar is op $[a, b]$ dan

$$f(x) - p(x) = \frac{(x-x_0)(x-x_1)\dots(x-x_k)}{(k+1)!} f^{(k+1)}(\xi)$$

voor zekere ξ tussen $x_0, x_1, \dots, x_k$ en x .

Evaluatie. $p(x) = p_{k-1}(x) + \alpha(x - x_0) \dots (x - x_{k-1})$

$$\alpha = f[x_0, \dots, x_k] = \frac{f[x_1, \dots, x_k] - f[x_0, \dots, x_{k-1}]}{x_k - x_0}$$

Evaluatie

$$f[x_0] = f(x_0)$$

$$f[x_0, x_1, \dots, x_k, x_{k+1}] \equiv \frac{f[x_0, x_1, \dots, x_k] - f[x_1, \dots, x_k, x_{k+1}]}{x_0 - x_{k+1}}$$

$$\begin{array}{ccccccc} x_0 - f(x_0) & \searrow & & & & & \\ & & f[x_0, x_1] & \searrow & & & \\ x_1 - f(x_1) & \searrow & & f[x_0, x_1, x_2] & \searrow & & \\ & & f[x_1, x_2] & \searrow & f[x_0, x_1, x_2, x_3] & & \\ x_2 - f(x_2) & \searrow & & f[x_1, x_2, x_3] & \searrow & & \\ & & f[x_2, x_3] & \searrow & & & \\ x_3 - f(x_3) & \searrow & & & & & \end{array}$$

$$p(x) = f[x_0] + f[x_0, x_1](x - x_0) + f[x_0, x_1, x_2](x - x_0)(x - x_1) \\ + f[x_0, x_1, x_2, x_3](x - x_0)(x - x_1)(x - x_2)$$

Evaluatie

$$f[x_0] = f(x_0)$$

$$f[x_0, x_1, \dots, x_k, x_{k+1}] \equiv \frac{f[x_0, x_1, \dots, x_k] - f[x_1, \dots, x_k, x_{k+1}]}{x_0 - x_{k+1}}$$

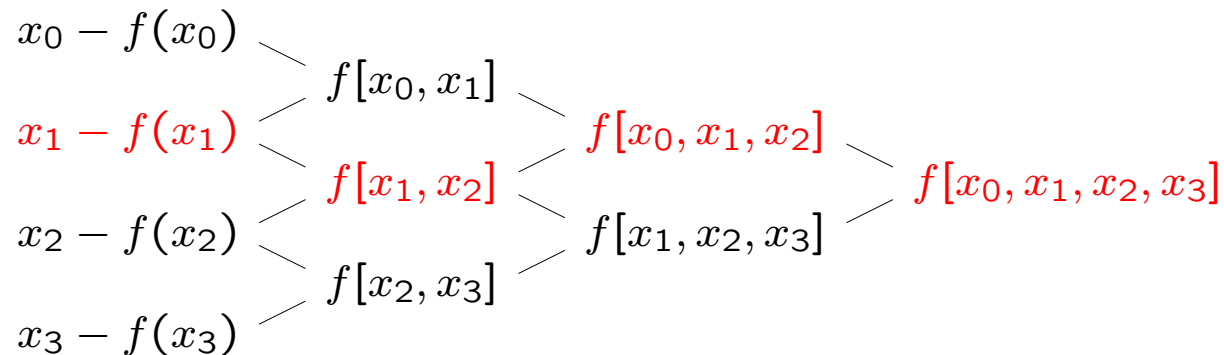
$$\begin{array}{ccccccc} x_0 - f(x_0) & \diagdown & & & & & \\ & & f[x_0, x_1] & \diagdown & & & \\ x_1 - f(x_1) & \diagup & & & f[x_0, x_1, x_2] & \diagdown & \\ & & & & & & f[x_0, x_1, x_2, x_3] \\ x_2 - f(x_2) & \diagdown & f[x_1, x_2] & \diagdown & & & \\ & & & & f[x_1, x_2, x_3] & \diagdown & \\ x_3 - f(x_3) & \diagup & & & & & \\ & & f[x_2, x_3] & \diagup & & & \end{array}$$

$$p(x) = f[x_1] + f[x_1, x_2](x - x_1) + f[x_0, x_1, x_2](x - x_1)(x - x_0) \\ + f[x_0, x_1, x_2, x_3](x - x_1)(x - x_0)(x - x_2)$$

Evaluatie

$$f[x_0] = f(x_0)$$

$$f[x_0, x_1, \dots, x_k, x_{k+1}] \equiv \frac{f[x_0, x_1, \dots, x_k] - f[x_1, \dots, x_k, x_{k+1}]}{x_0 - x_{k+1}}$$

Voorbeeld.

0	-	$f(0)$	$f[0, 0] = \lim_{\epsilon \rightarrow 0} \frac{f(0) - f(\epsilon)}{0 - \epsilon} = f'(0)$
0	-	$f(0)$	$f[0, 0, 0] = \lim_{\epsilon} f[0, \epsilon, 2\epsilon] = \frac{1}{2} f''(0)$
0	-	$f(0)$	
h	-	$f(h)$	

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

*Hangt er van af wat we van f weten
en hoeveel werk we willen doen*

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

- f is bekend op t_i met, voor 'n stapgrootte $h > 0$,
 $t_{i+1} = t_i + h$ alle i .

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

- f is bekend op t_i met, voor 'n stapgrootte $h > 0$,
$$t_{i+1} = t_i + h \text{ alle } i.$$
- We willen f met zo weinig mogelijk functiewaarden over een heel interval, zeg $[-1, +1]$, benaderen met een fout kleiner dan, zeg 10^{-4} .
We kunnen de steunpunten x_i overal kiezen in $[-1, +1]$.

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

- f is bekend op t_i met, voor 'n stapgrootte $h > 0$,
 $t_{i+1} = t_i + h$ alle i .

Kies $x_0, \dots, x_k$ uit $\{t_i\}$ zodat

$$|(x - x_0) \cdot \dots \cdot (x - x_k)|$$

minimaal is.

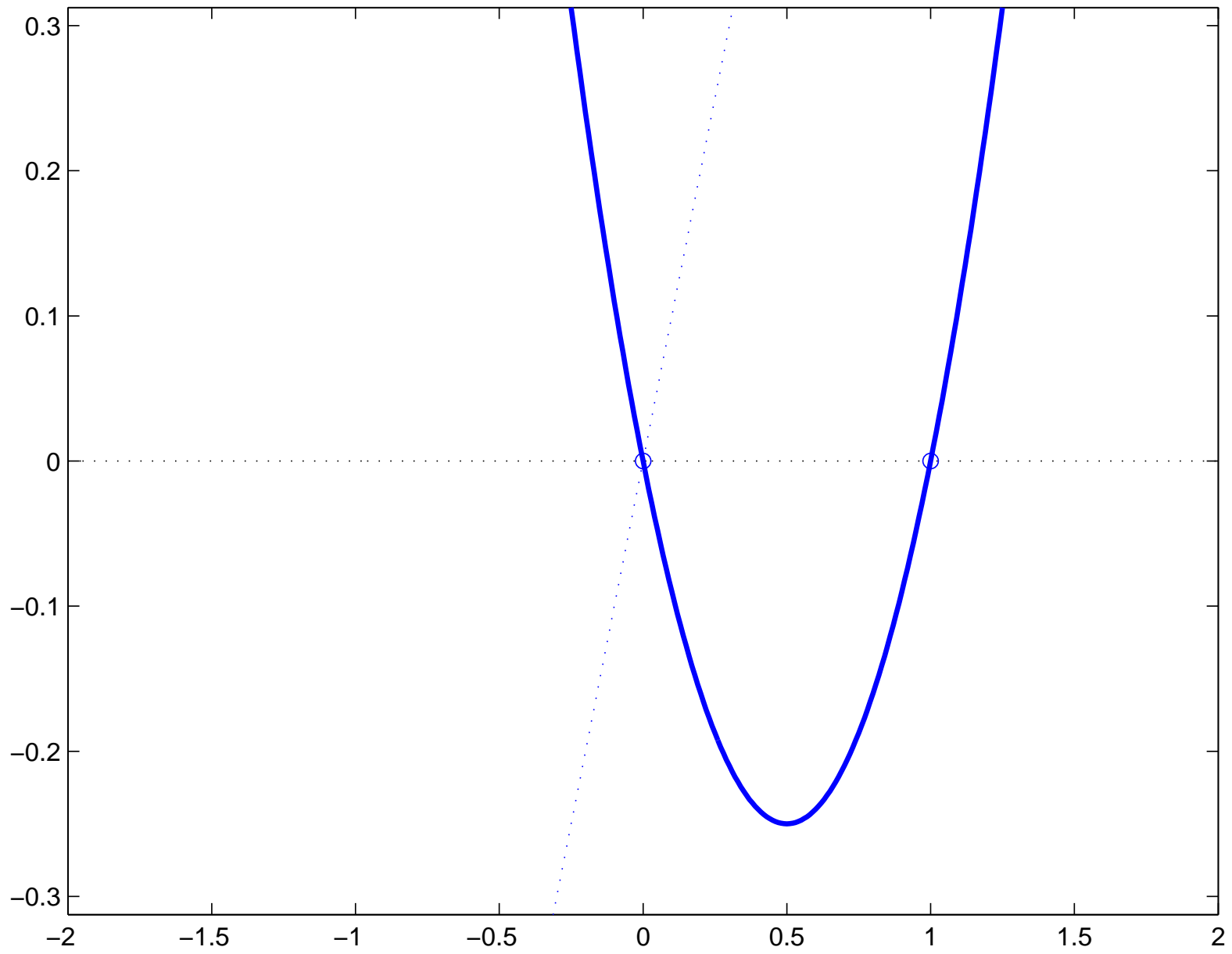
Zorg er voor dat x in het 'middelste' interval $[x_j, x_{j+1}]$ ligt:

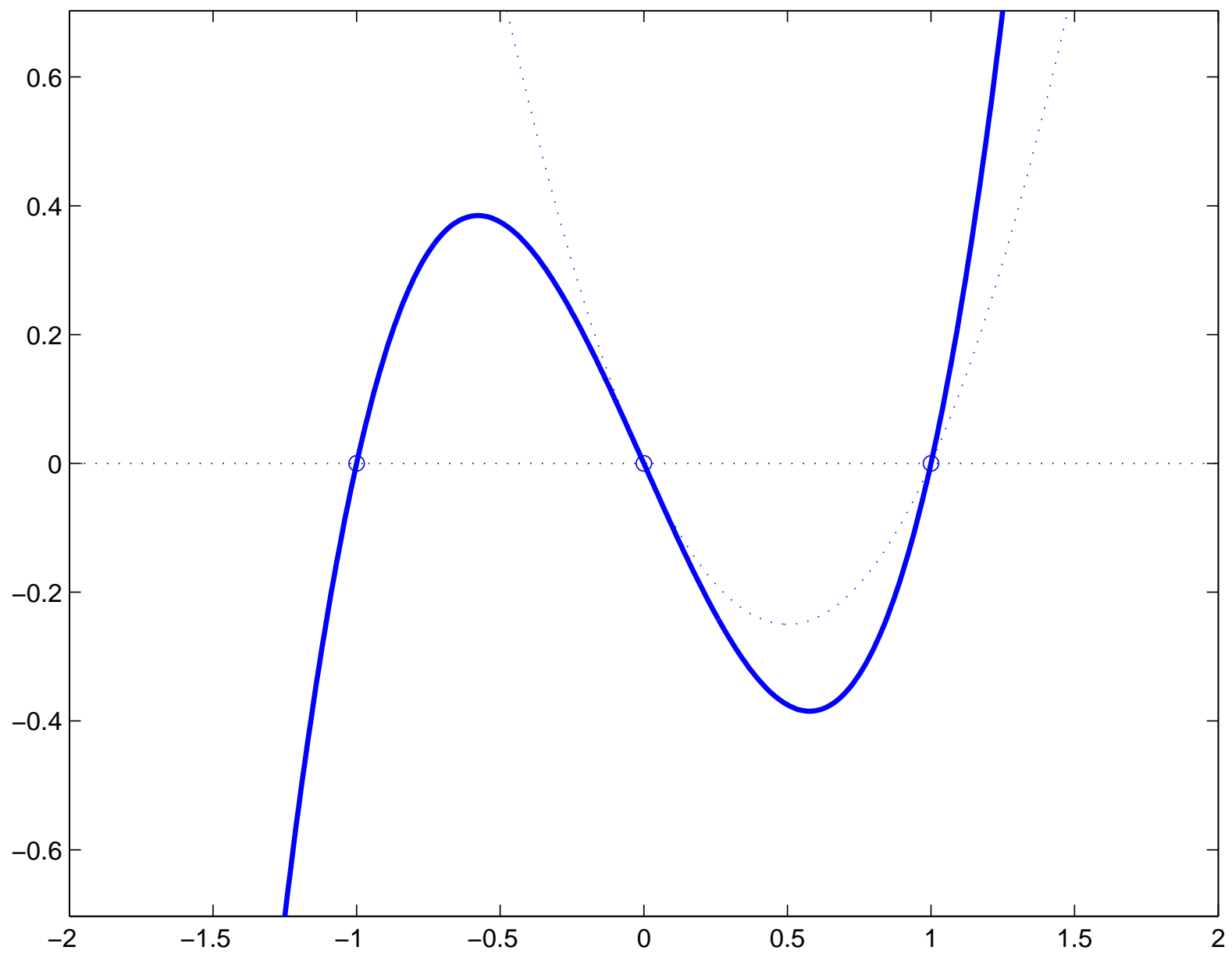
Als $x \in (t_i, t_{i+1})$, kies

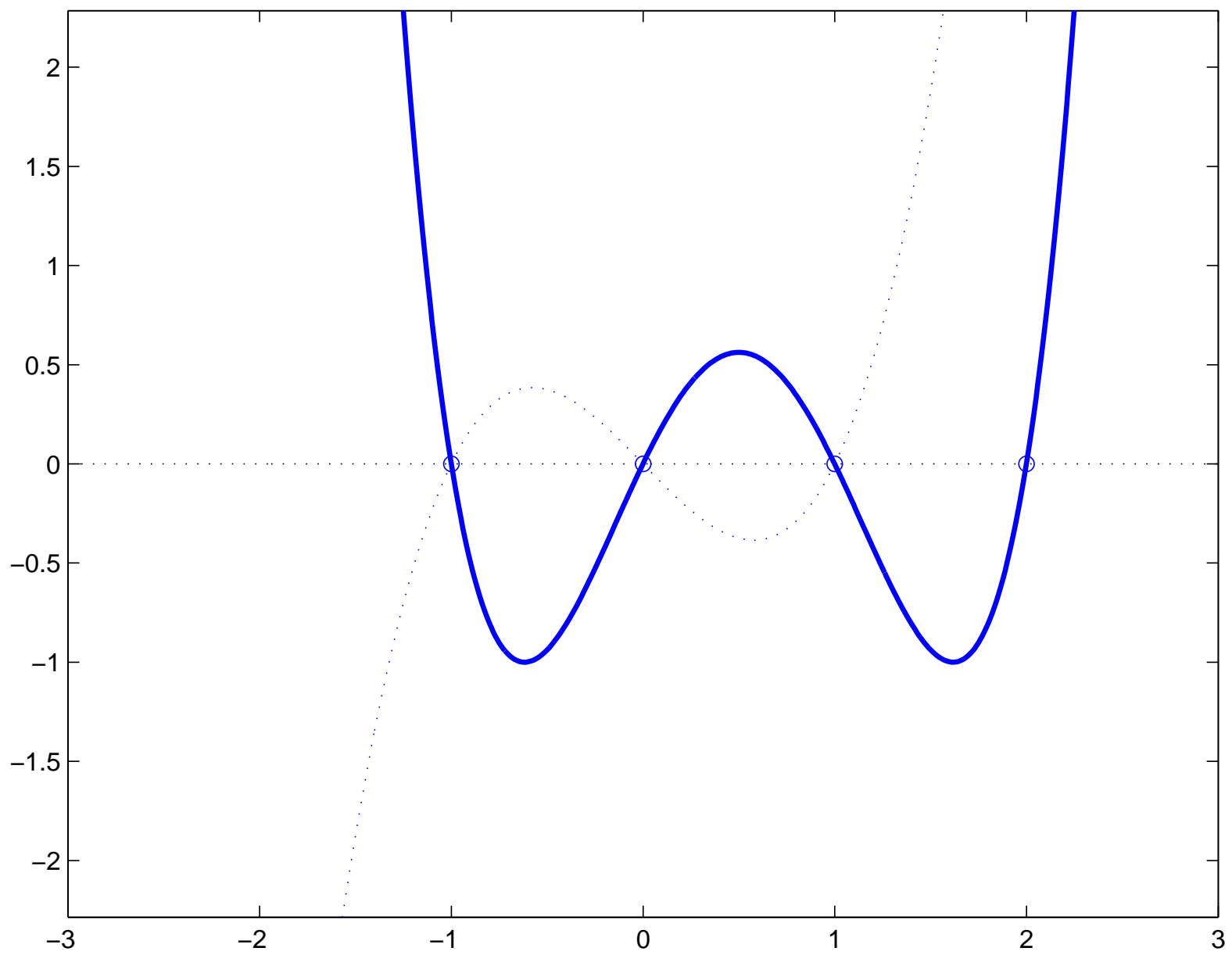
$$x_0 = t_i, x_1 = t_{i+1}, x_2 = t_{i-1}, x_3 = t_{i+2}, x_4 = t_{i-2}, \dots$$

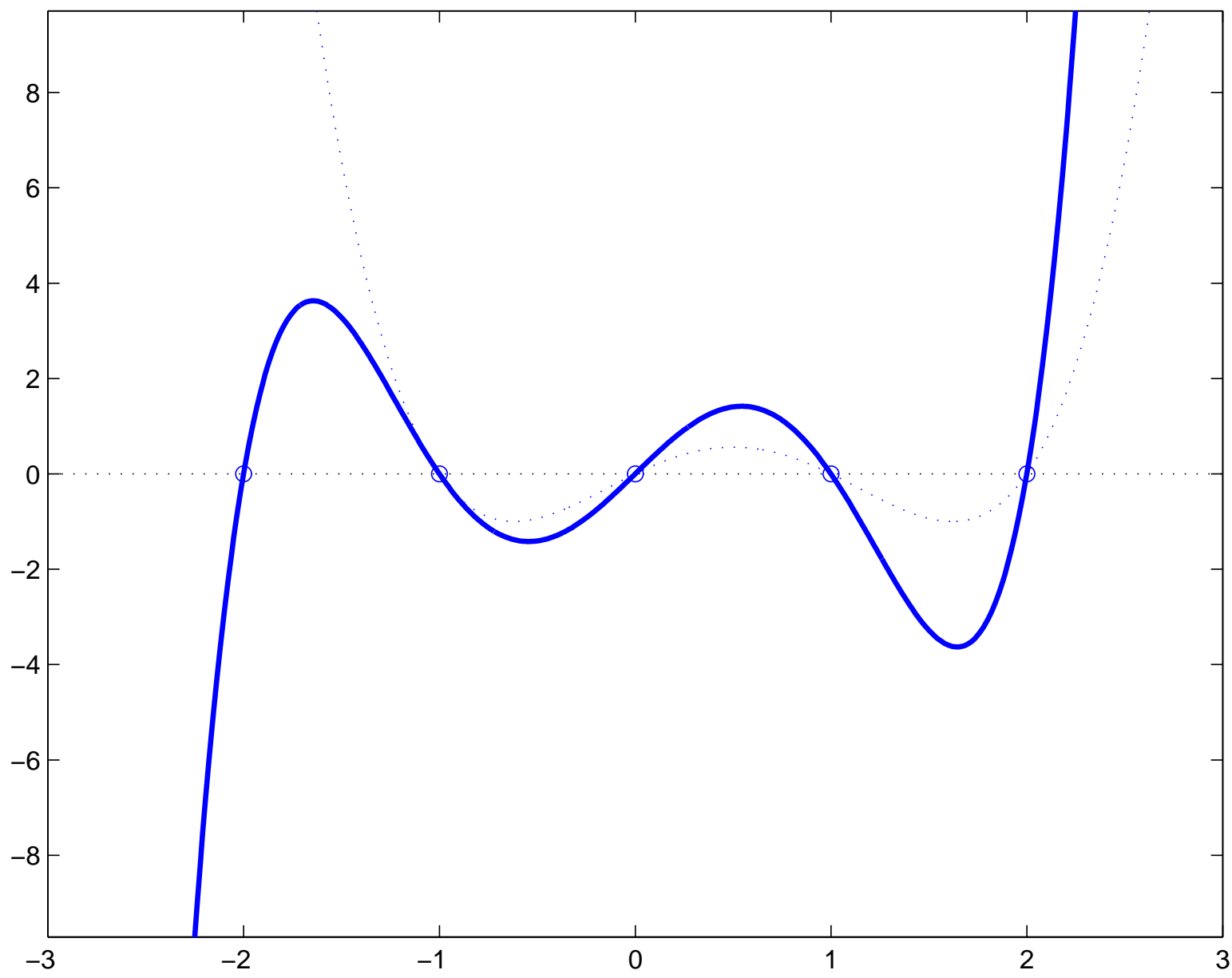
Voor motivatie: zie volgende grafieken

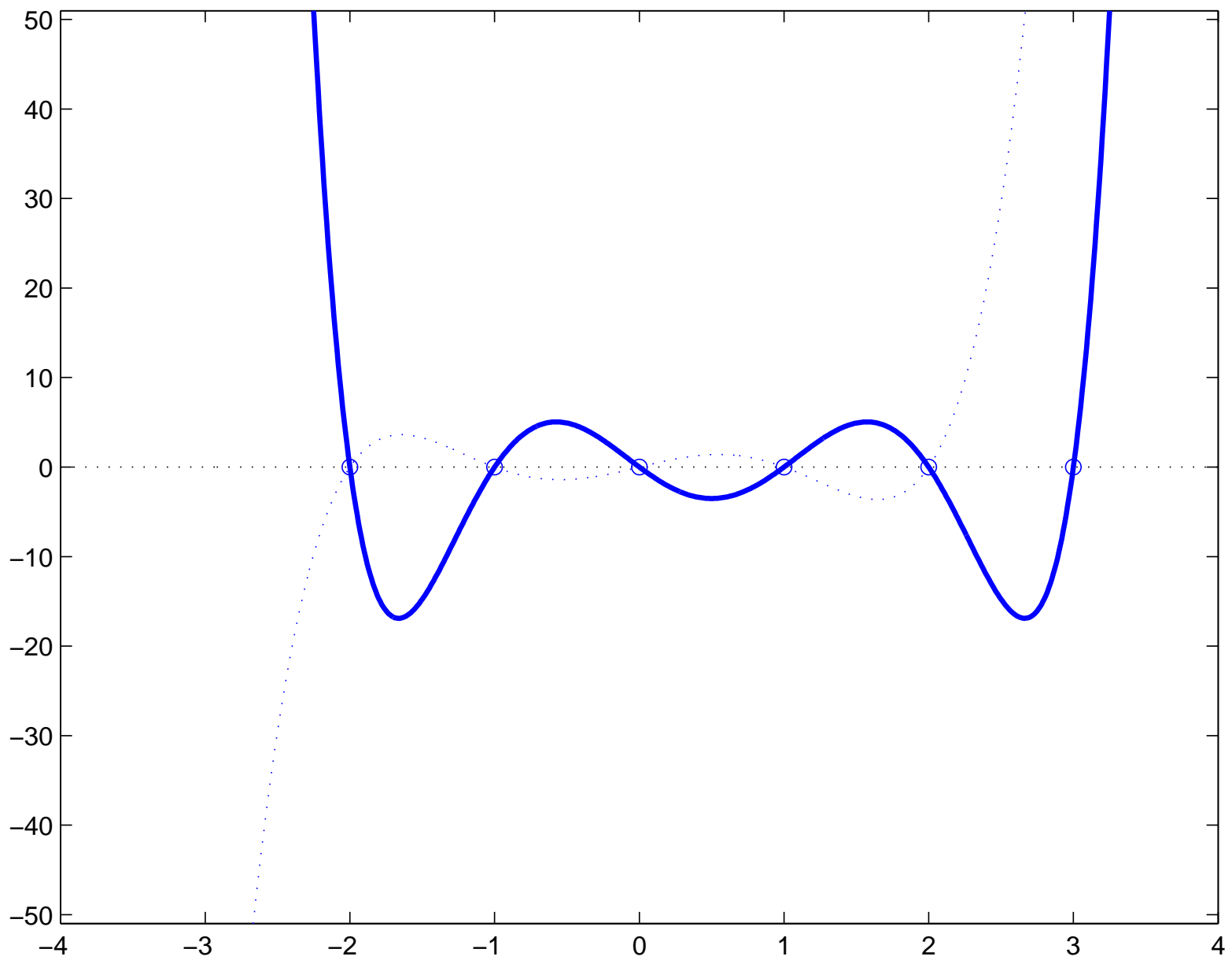
waarbij $t_i = i$, ($i \in \mathbb{Z}$), $x \in (0, 1)$

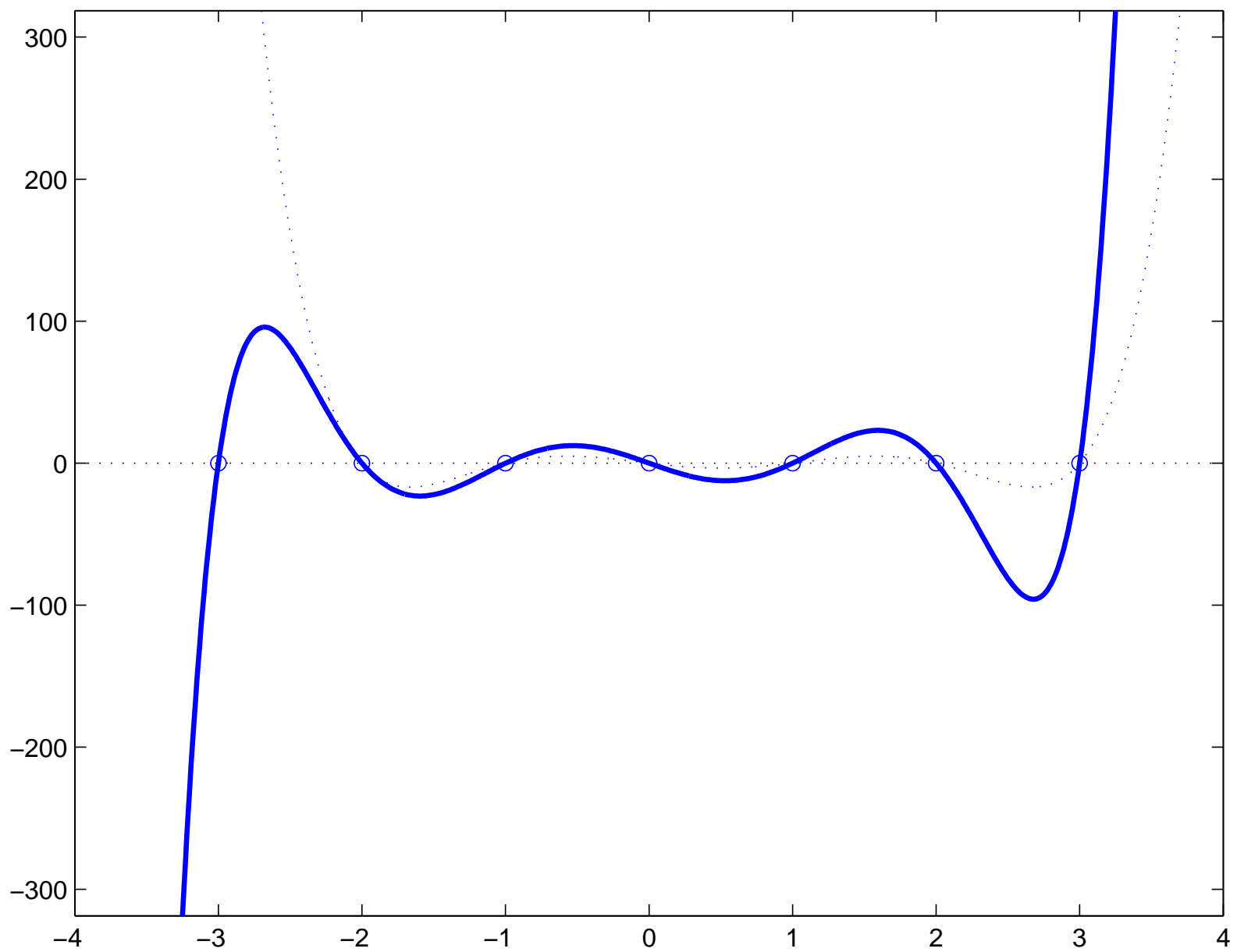

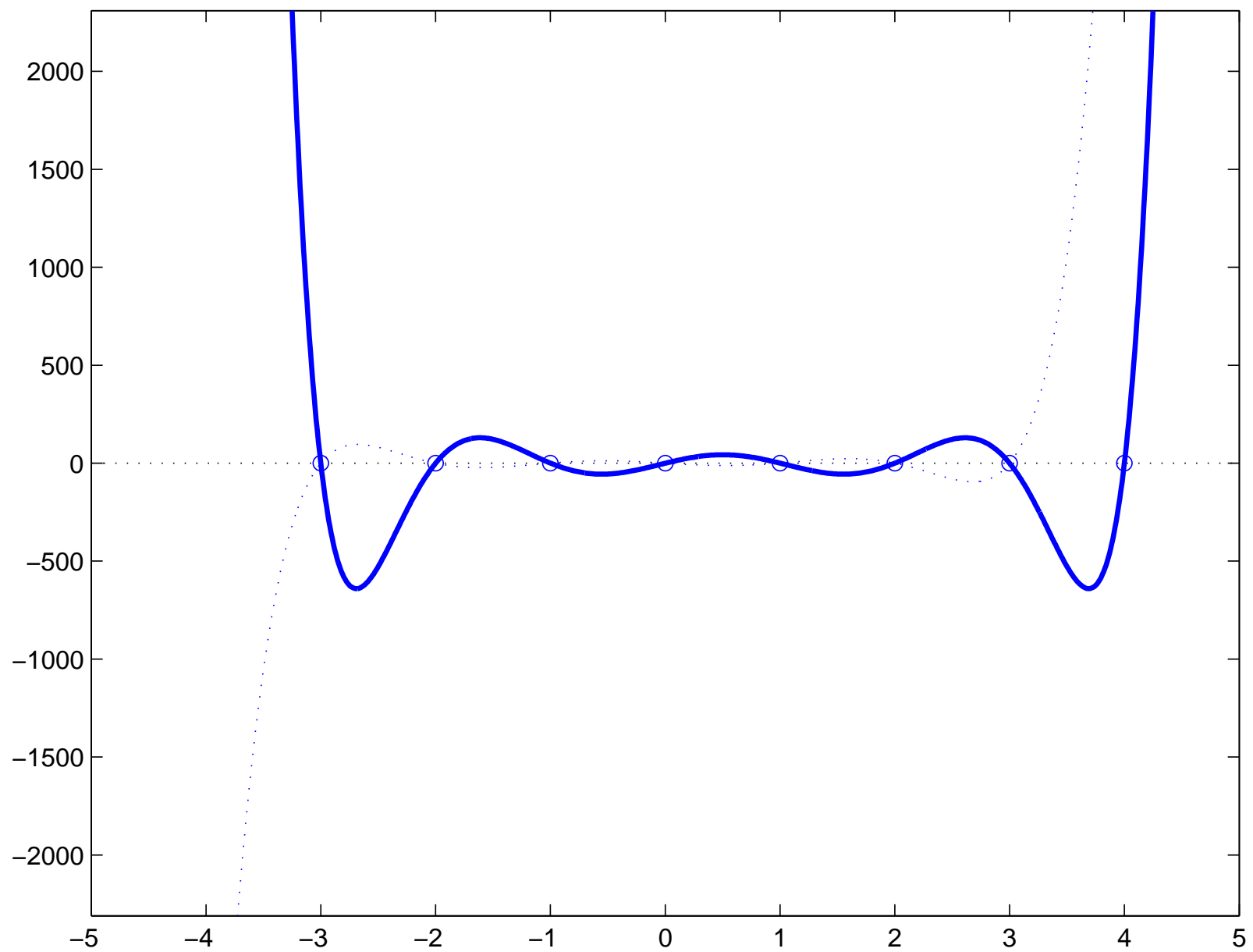

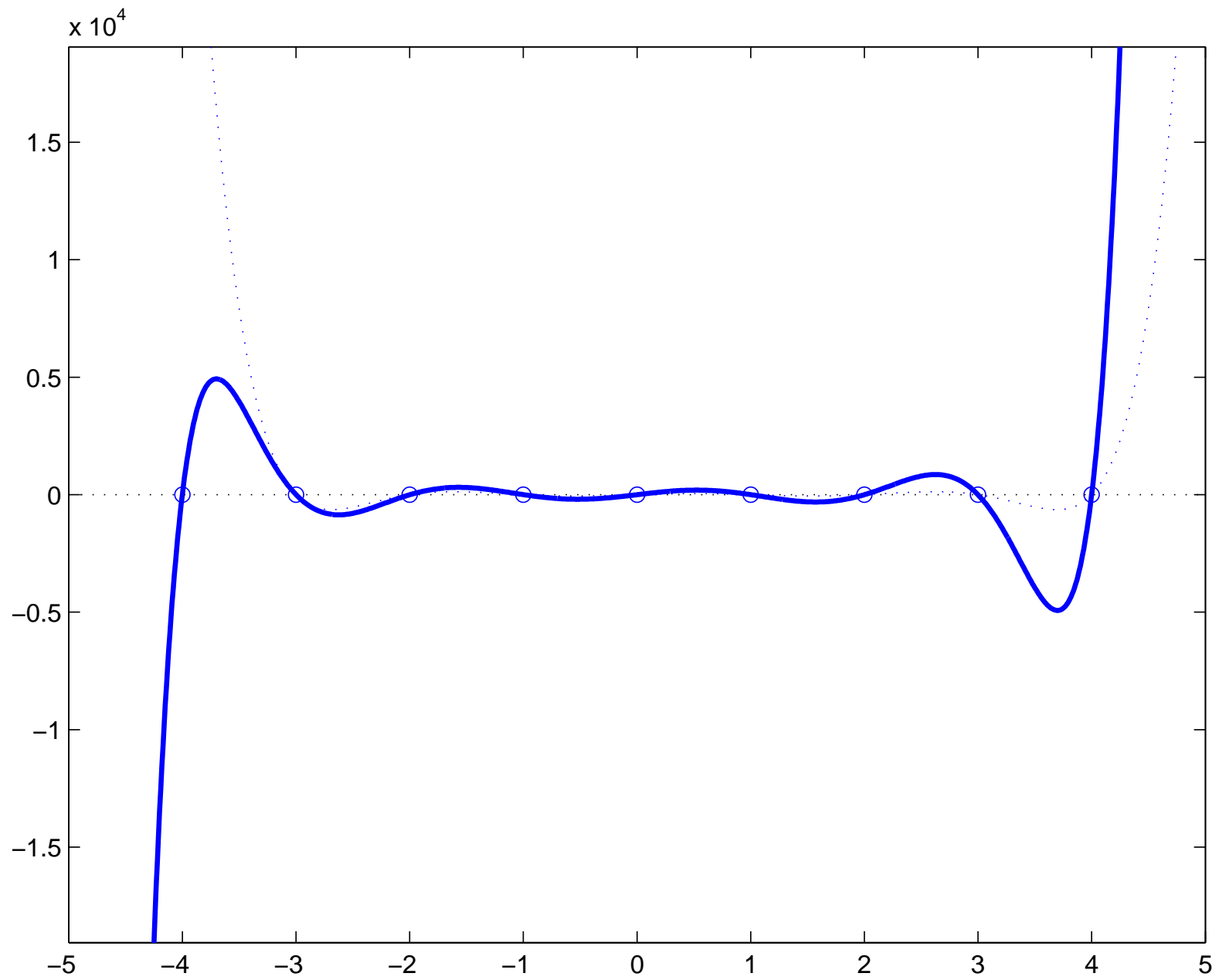

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

- We willen f met zo weinig mogelijk functiewaarden over een heel interval, zeg $[-1, +1]$, benaderen met een fout kleiner dan, zeg 10^{-4} .
We kunnen de steunpunten x_i overal kiezen in $[-1, +1]$.

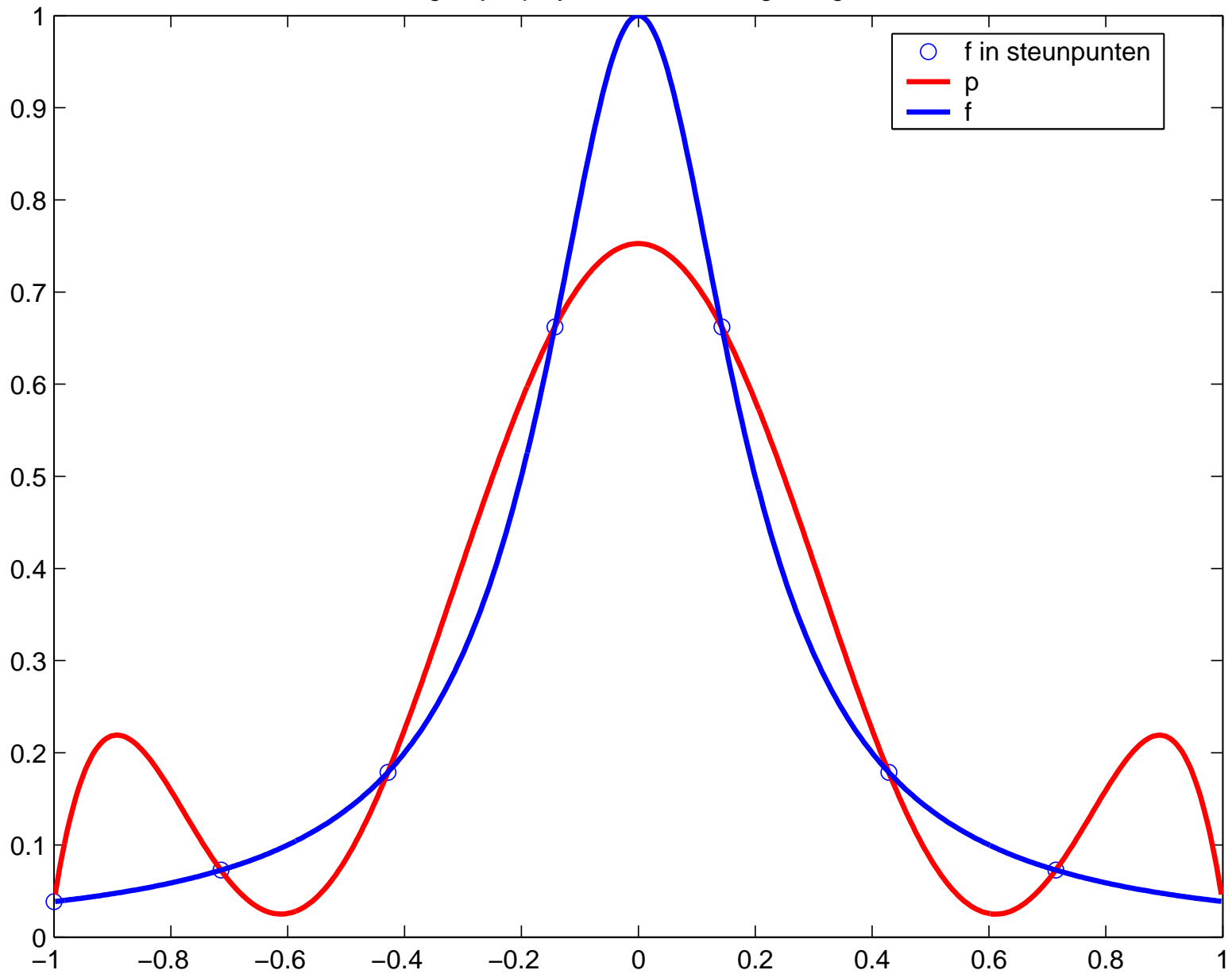
We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

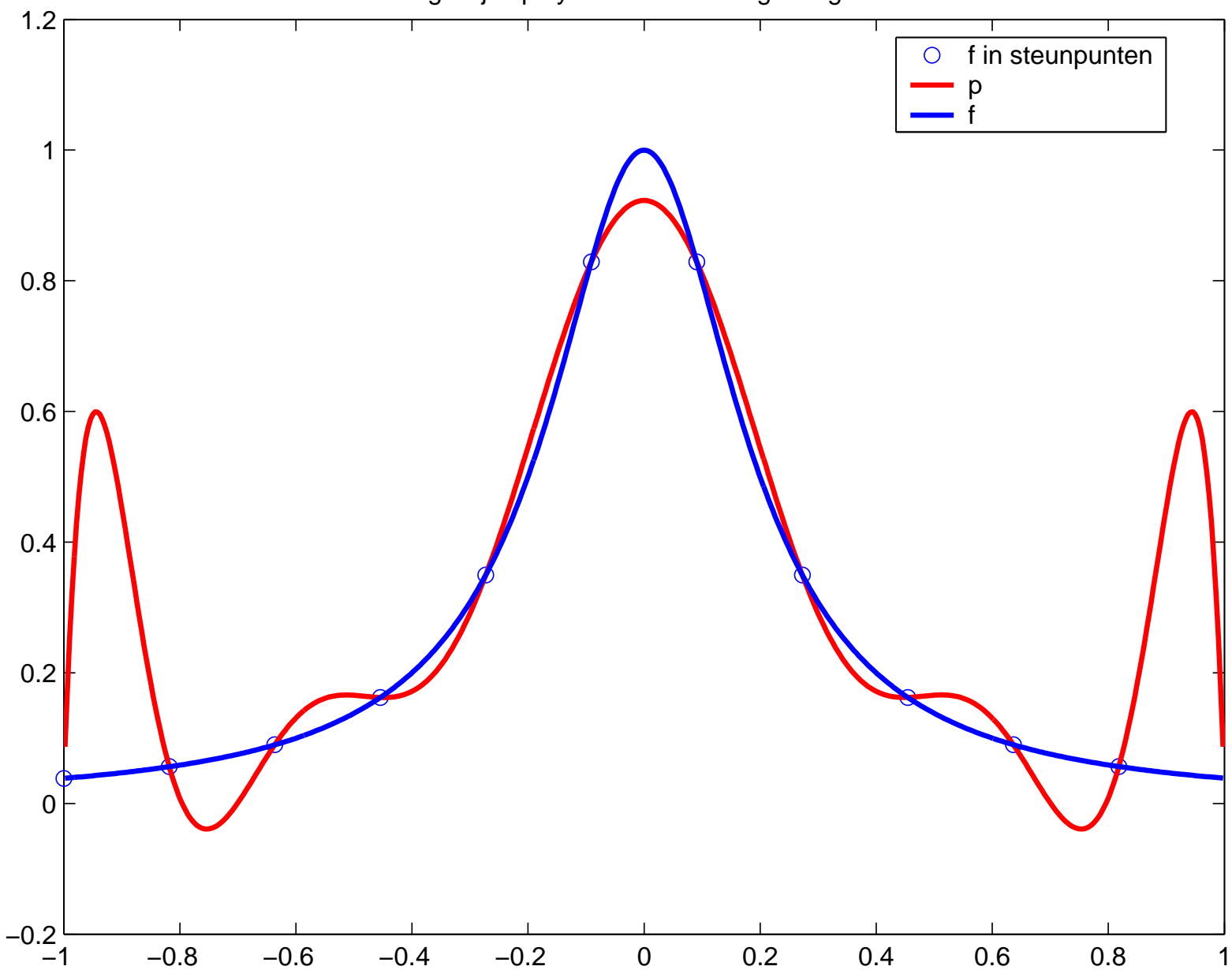
- We willen f met zo weinig mogelijk functiewaarden over een heel interval, zeg $[-1, +1]$, benaderen met een fout kleiner dan, zeg 10^{-4} .
We kunnen de steunpunten x_j overal kiezen in $[-1, +1]$.

Equidistant: $x_j = -1 + jh$ ($j = 0, \dots, k$) met $h = 2/k$?

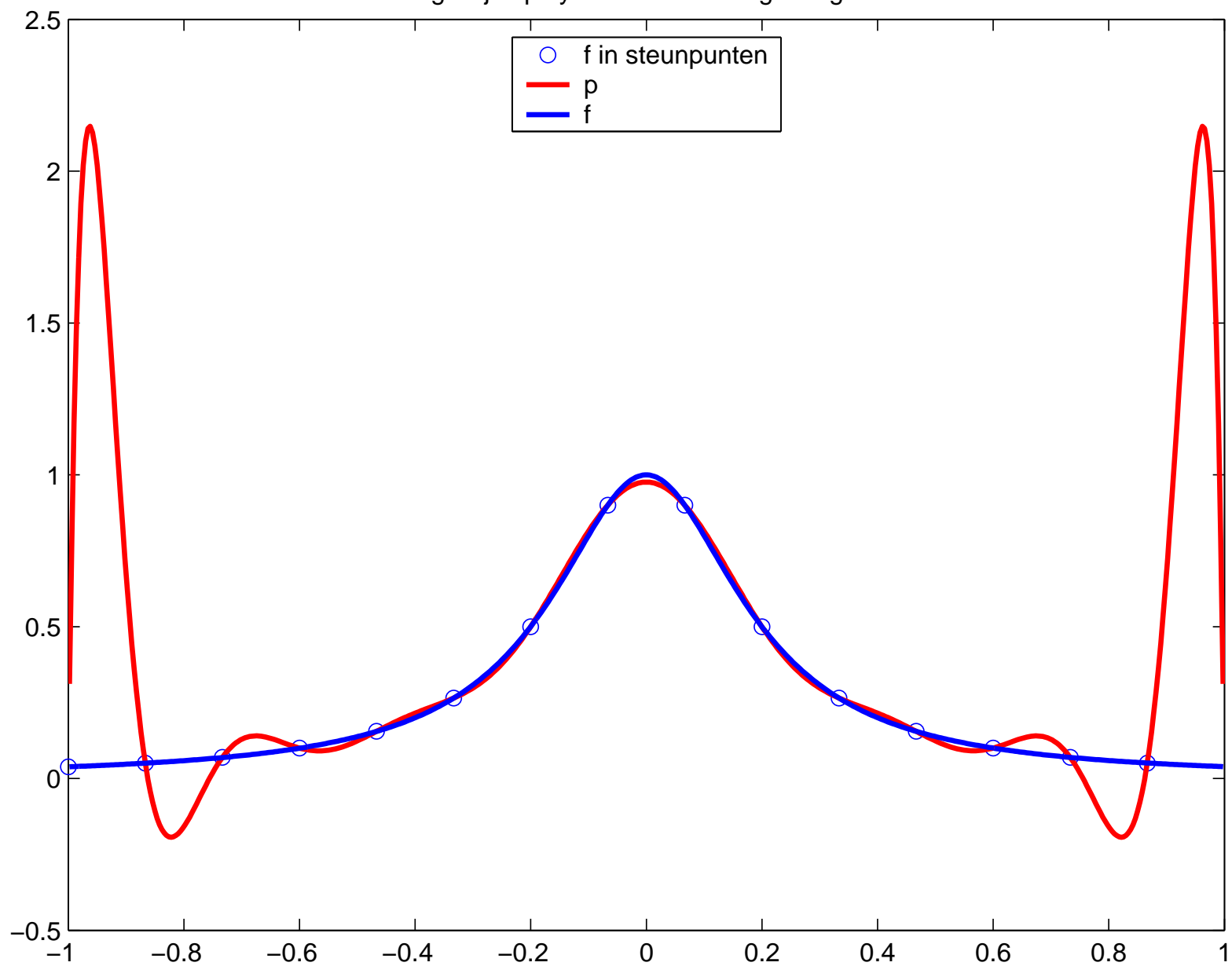
Stuksgewijze polynoom benadering van graad 6

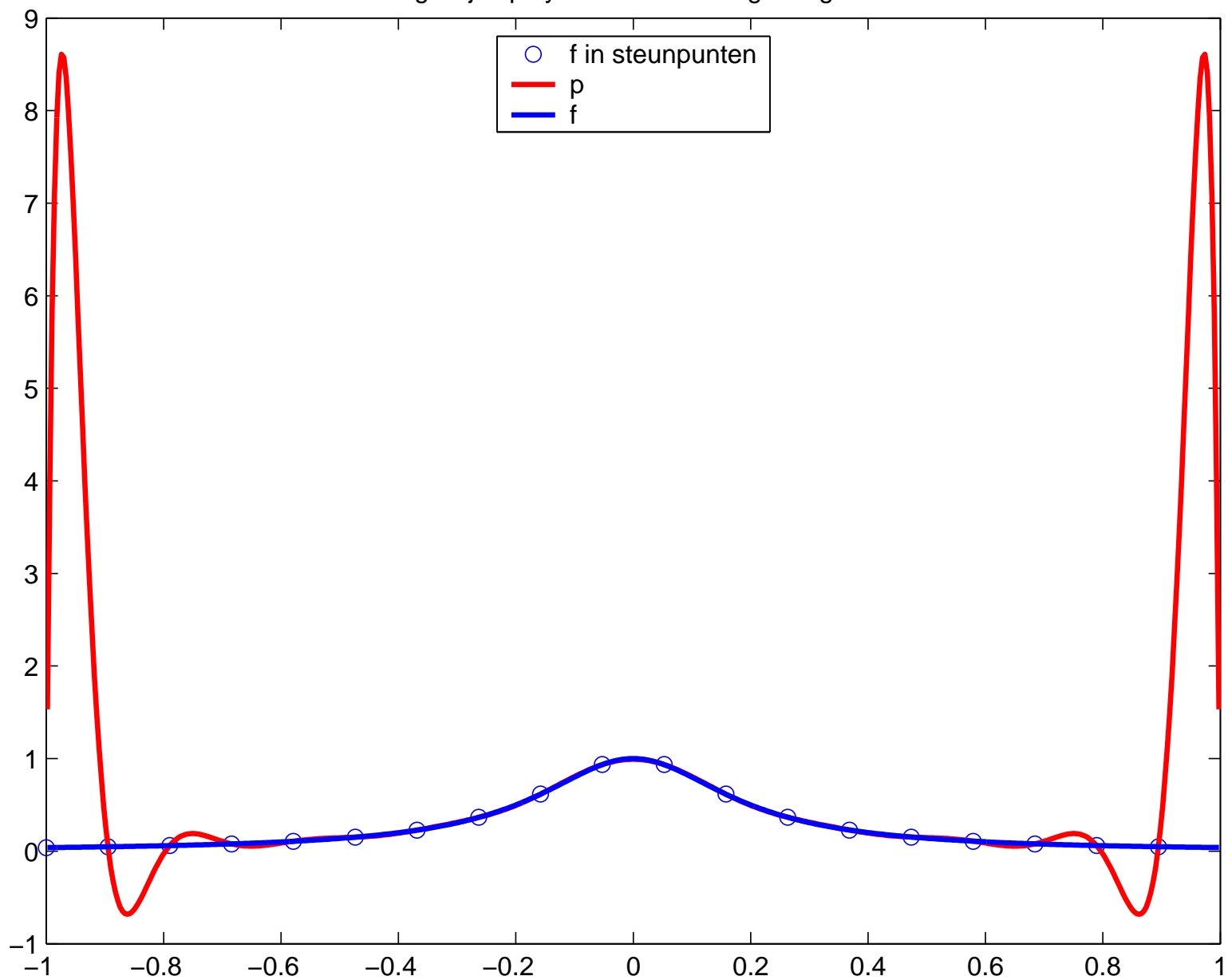
Stuksgewijze polynoom benadering van graad 10

Stuksgewijze polynoom benadering van graad 14

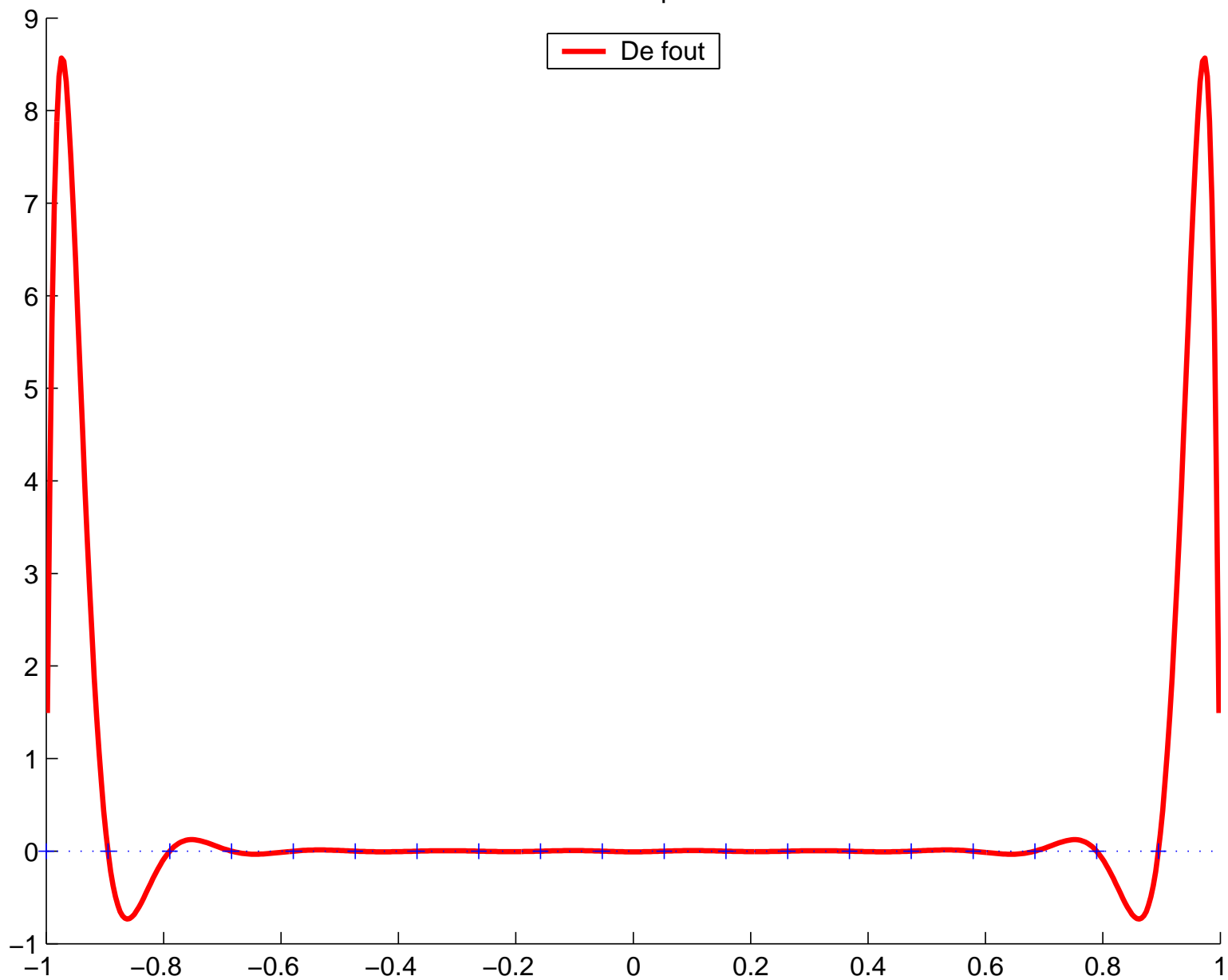

Stuksgewijze polynoom benadering van graad 18

De fout p-f

De fout

We wensen f in het punt x te benaderen door interpolatie met een k de graads polynoom.

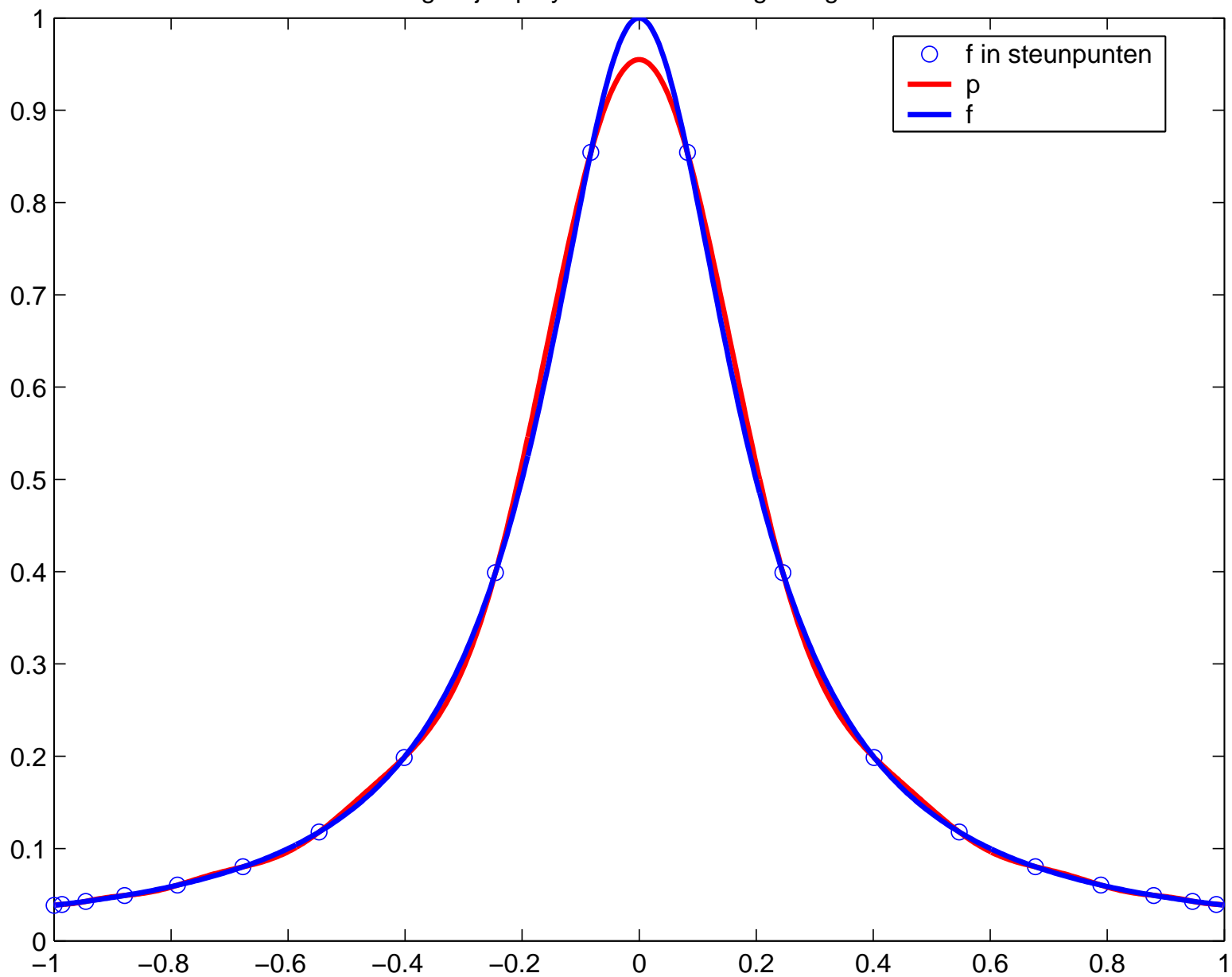
Waar kunnen we het beste $x_0, \dots, x_k$ kiezen?

- We willen f met zo weinig mogelijk functiewaarden over een heel interval, zeg $[-1, +1]$, benaderen met een fout kleiner dan, zeg 10^{-4} .
We kunnen de steunpunten x_i overal kiezen in $[-1, +1]$.

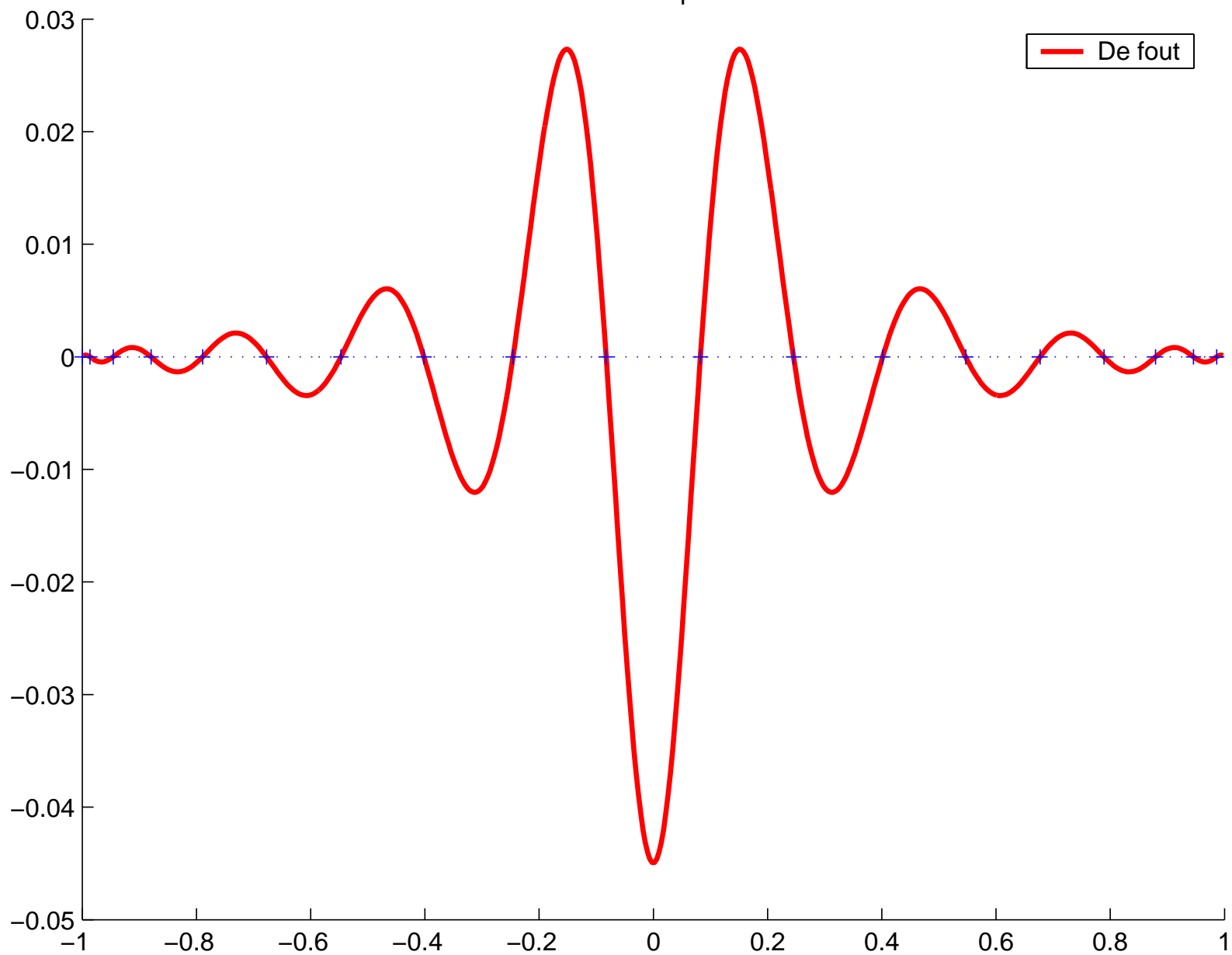
Meer verdichten aan de rand: met $h = 2/k$

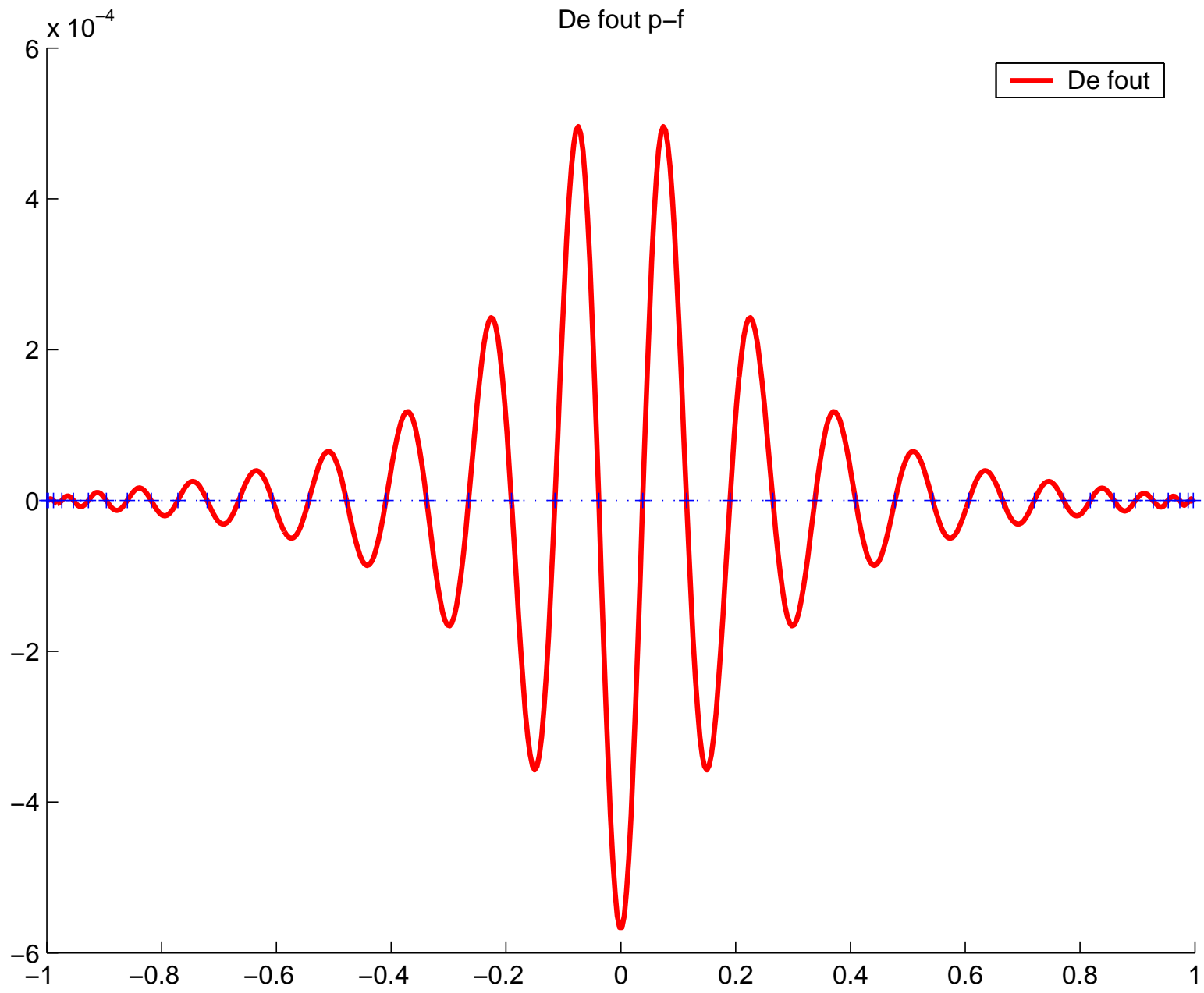
$$x_j = \sin\left(\frac{\pi}{2}(-1 + jh)\right) = \cos\left(-\frac{\pi}{2}jh\right) \quad (j = 0, \dots, k)?$$

Stuksgewijze polynoom benadering van graad 18

De fout p-f

Hieronder $f \in C^{(1)}([-1, 1])$

en p_k interpoleert f op $(x_0, x_1, \dots, x_k)$.

$x_j = -1 + j \frac{2}{k} \quad \exists f \quad p_k \not\rightarrow f \quad x$ in de buurt van 1

$x_j = 0 \quad \exists f \quad p_k \not\rightarrow f \quad x$ in de buurt van 1

$x_j = \cos\left(\frac{\pi j}{k}\right) \quad \forall f \quad p_k \rightarrow f \quad \text{ook } x \text{ in de buurt van 1}$

Opmerkingen:

$\exists f$ zelfs $\exists f \in C^{(\infty)}([-1, 1])$.

$\forall f$ geldt niet $\forall f \in C([-1, 1])$

Convergentie volgt niet uit schattingen

voor $(x - x_0) \dots (x - x_k)$ en $f^{(k+1)}(\xi)$.

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. Lip op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_0(x) \equiv \frac{(x - x_1)(x - x_2)(x - x_3)}{(x_0 - x_1)(x_0 - x_2)(x_0 - x_3)}$$

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. Lip op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_1(x) \equiv \frac{(x - x_0)(x - x_2)(x - x_3)}{(x_1 - x_2)(x_1 - x_2)(x_1 - x_3)}$$

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. Lip op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_2(x) \equiv \frac{(x - x_0)(x - x_1)(x - x_3)}{(x_2 - x_0)(x_2 - x_1)(x_2 - x_3)}$$

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. Lip op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_3(x) \equiv \frac{(x - x_0)(x - x_1)(x - x_2)}{(x_3 - x_0)(x_3 - x_1)(x_3 - x_2)}$$

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. LIP op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_0(x) \equiv \frac{(x - x_1)(x - x_2)(x - x_3)}{(x_0 - x_1)(x_0 - x_2)(x_0 - x_3)}$$

Dan $L_j(x_i) = 0$ als $i \neq j$ en $L_j(x_j) = 1$.

Als $p = f$ op (x_0, x_1, x_2, x_3) , dan

$$p(x) = f(x_0)L_0(x) + f(x_1)L_1(x) + f(x_2)L_2(x) + f(x_3)L_3(x)$$

Effecten van (af rond)fouten in f -waarden

Voorbeeld. Lip op x_0, x_1, x_2, x_3 : $x_i \neq x_j$ voor $i \neq j$.

Definieer

$$L_0(x) \equiv \frac{(x - x_1)(x - x_2)(x - x_3)}{(x_0 - x_1)(x_0 - x_2)(x_0 - x_3)}$$

Dan $L_j(x_i) = 0$ als $i \neq j$ en $L_j(x_j) = 1$.

Als $p = f$ op (x_0, x_1, x_2, x_3) , dan

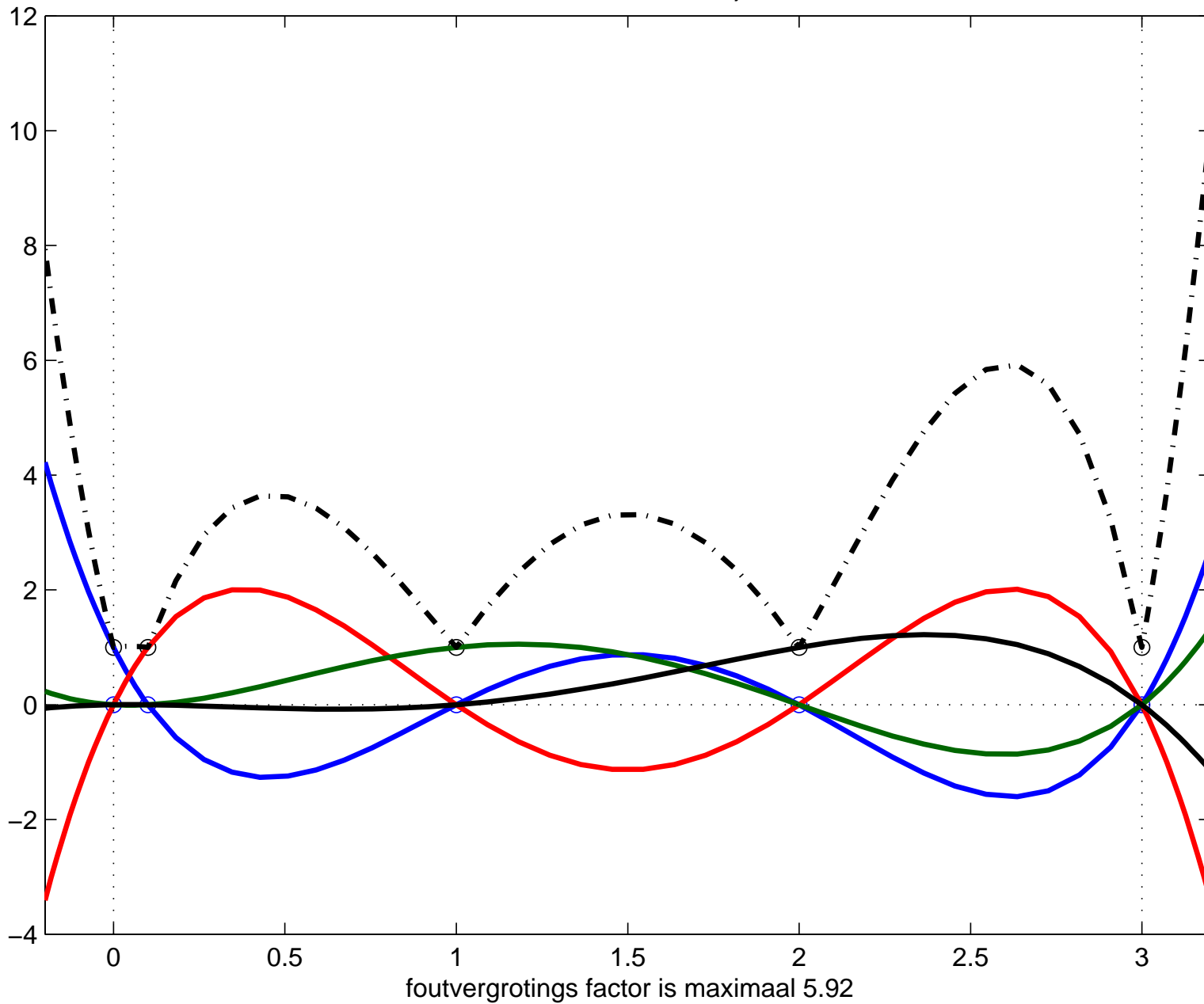
$$p(x) = f(x_0)L_0(x) + f(x_1)L_1(x) + f(x_2)L_2(x) + f(x_3)L_3(x)$$

$$f^*(x_j) = f(x_j) + \epsilon_j \text{ met } |\epsilon_j| \leq \epsilon:$$

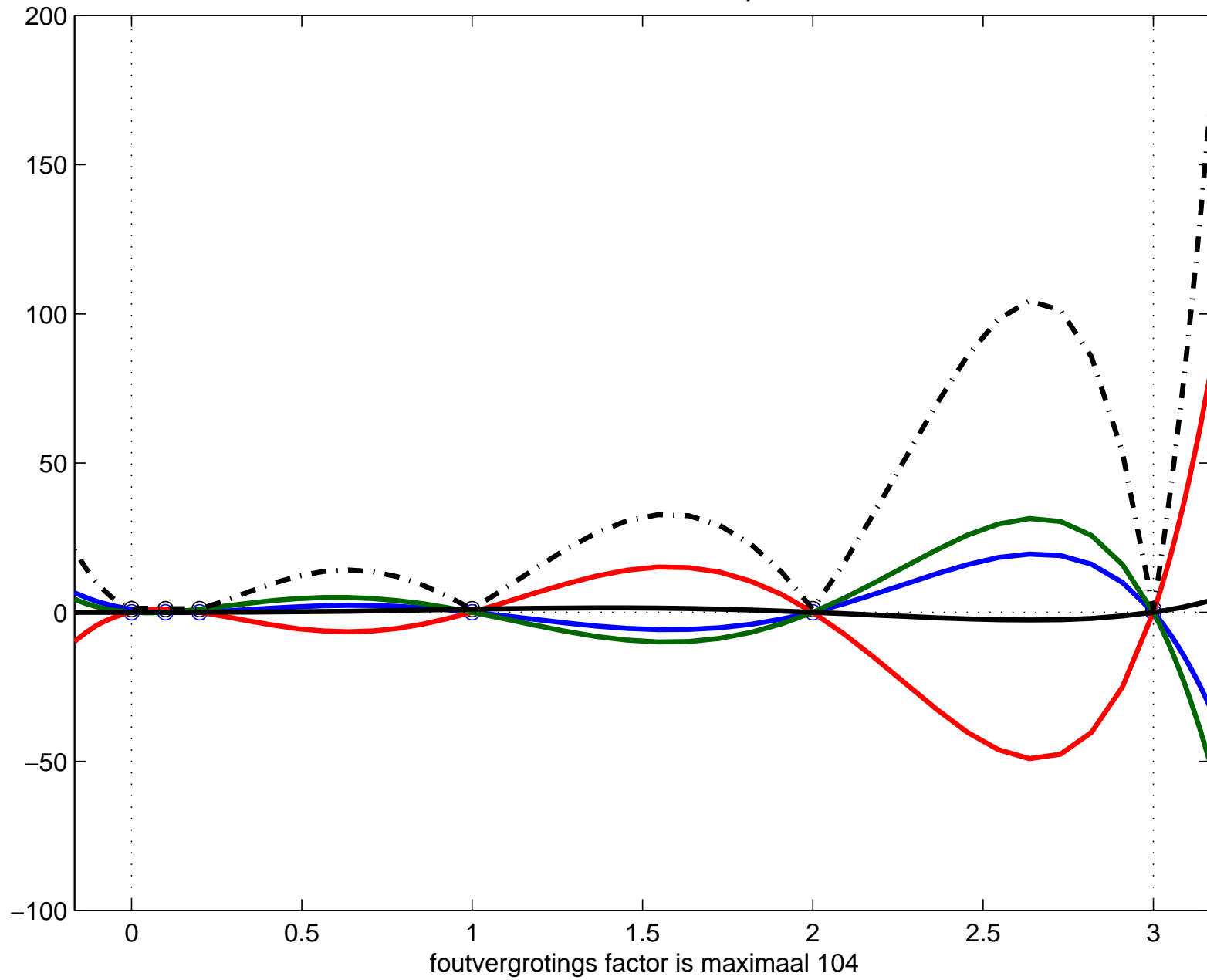
$$|p^*(x) - p(x)| \leq \epsilon \sum_j |L_j(x)|$$

Op volgende pagina's: grafieken L_j en $\sum_j |L_j(x)|$ (— · — ·)

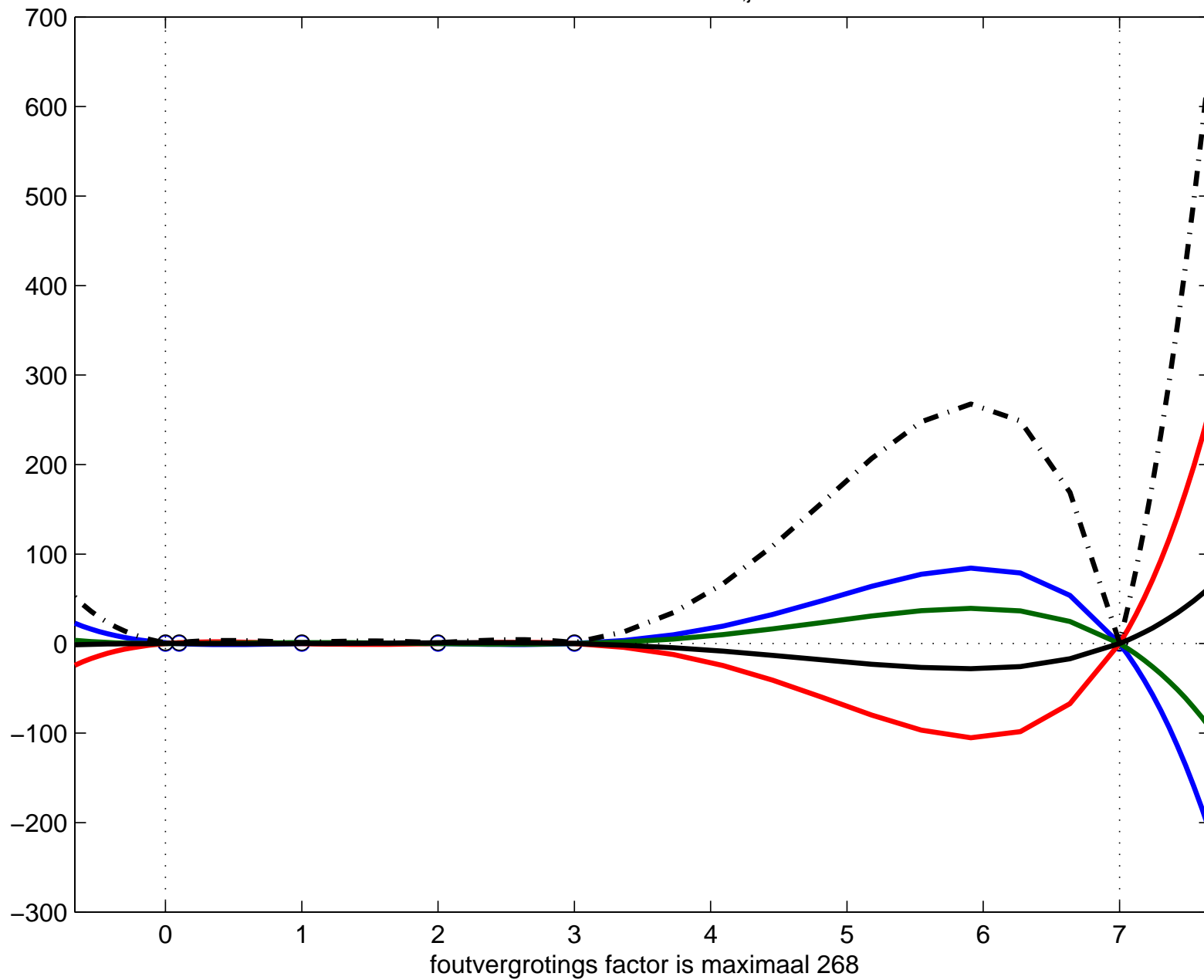
interpolatie van graad 4, basisfuncties $L_{4,j}$, foutvergrotingsfunctie

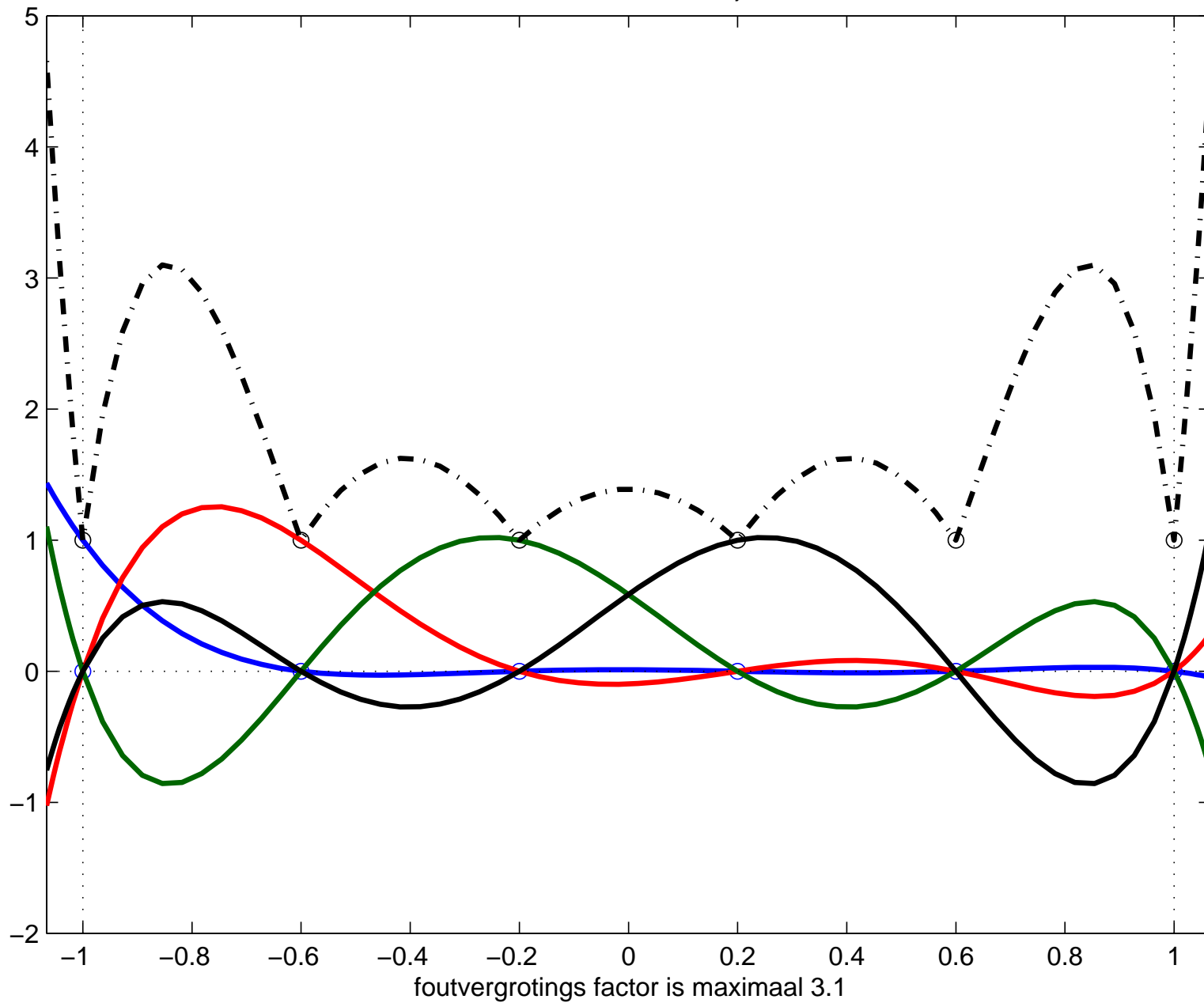
interpolatie van graad 5, basisfuncties $L_{5,j}$, foutvergrotingsfunctie

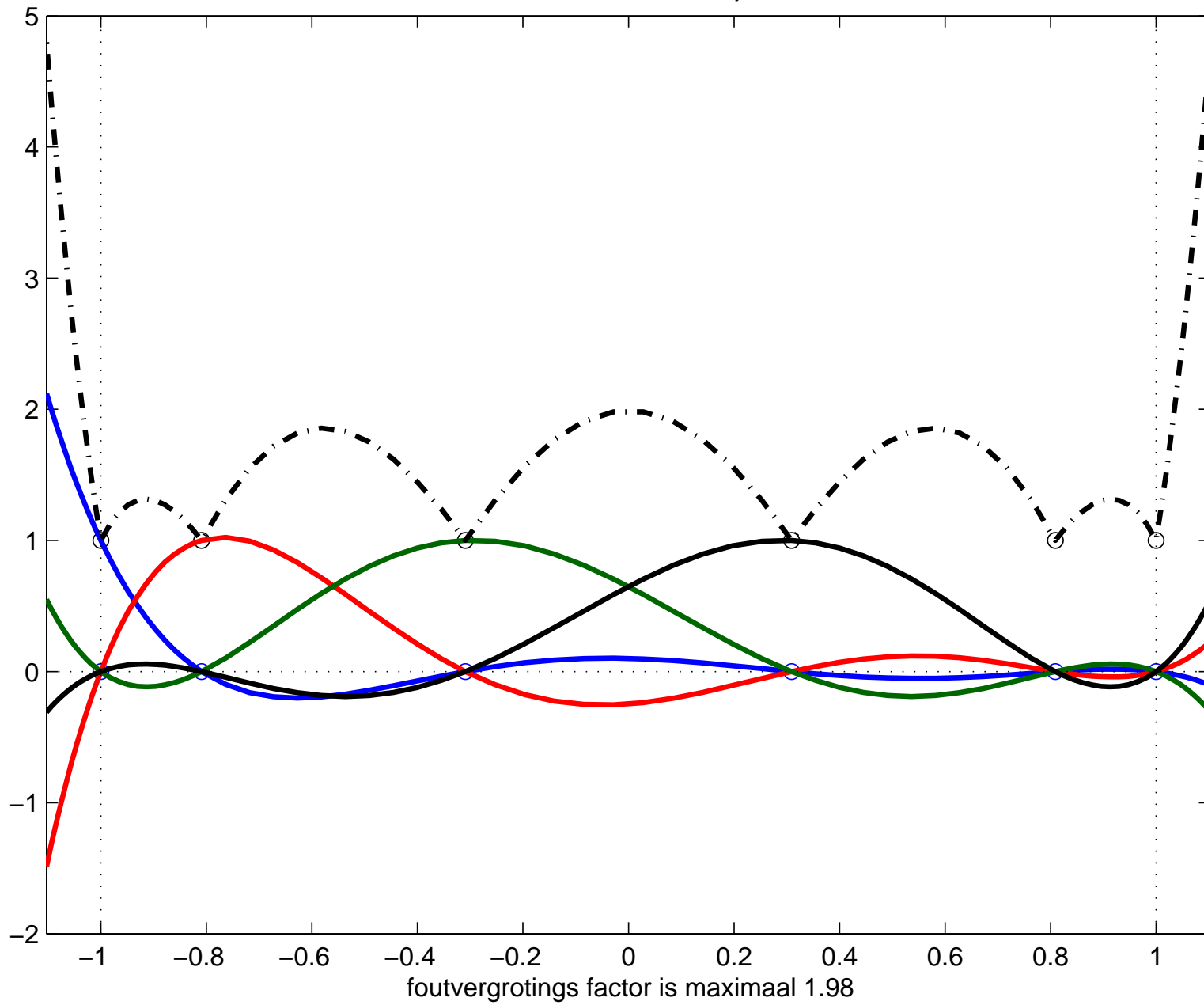
interpolatie van graad 5, basisfuncties $L_{5,j}$, foutvergrotingsfunctie

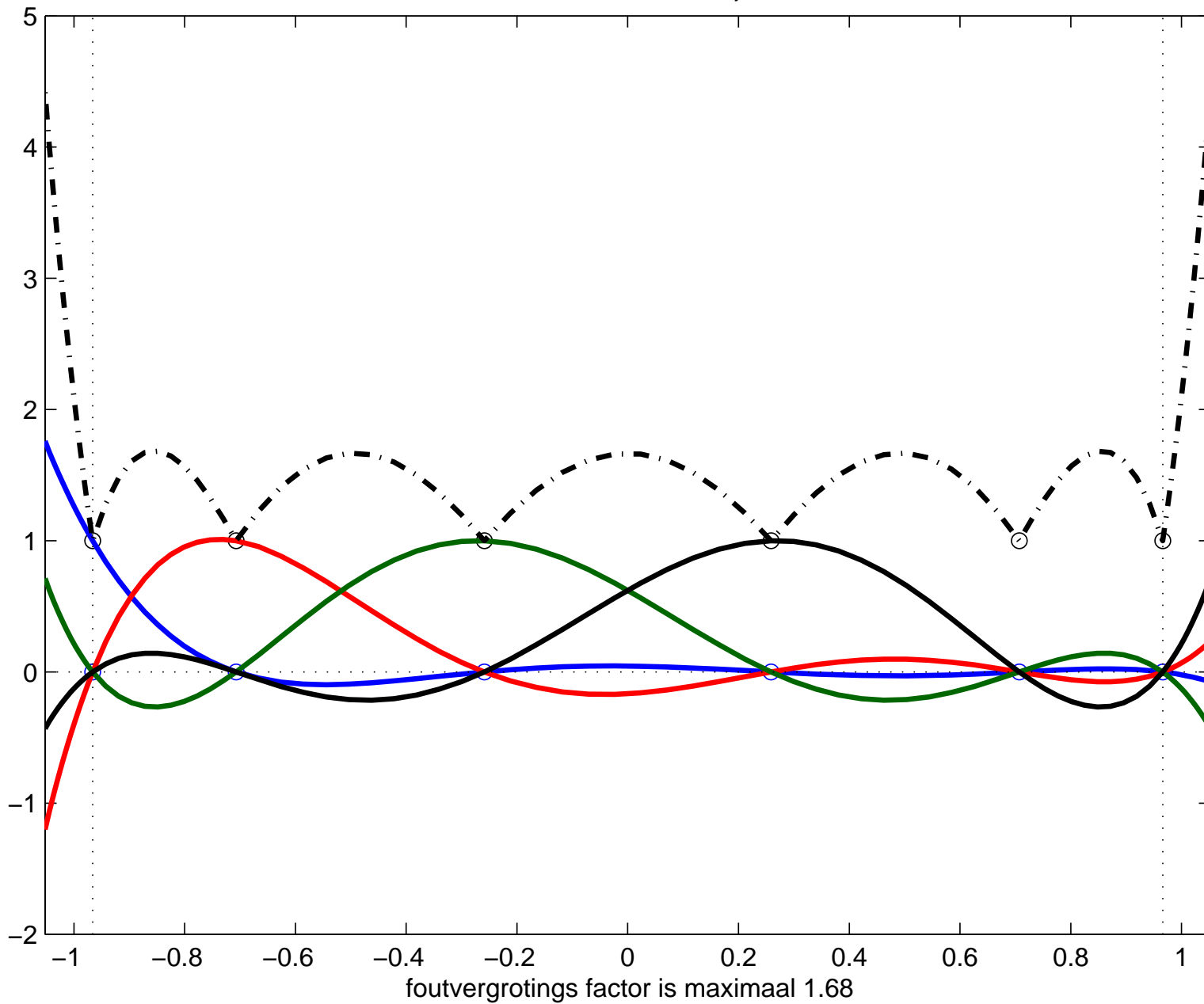
interpolatie van graad 5, basisfuncties $L_{5,j}$, foutvergrotingsfunctie

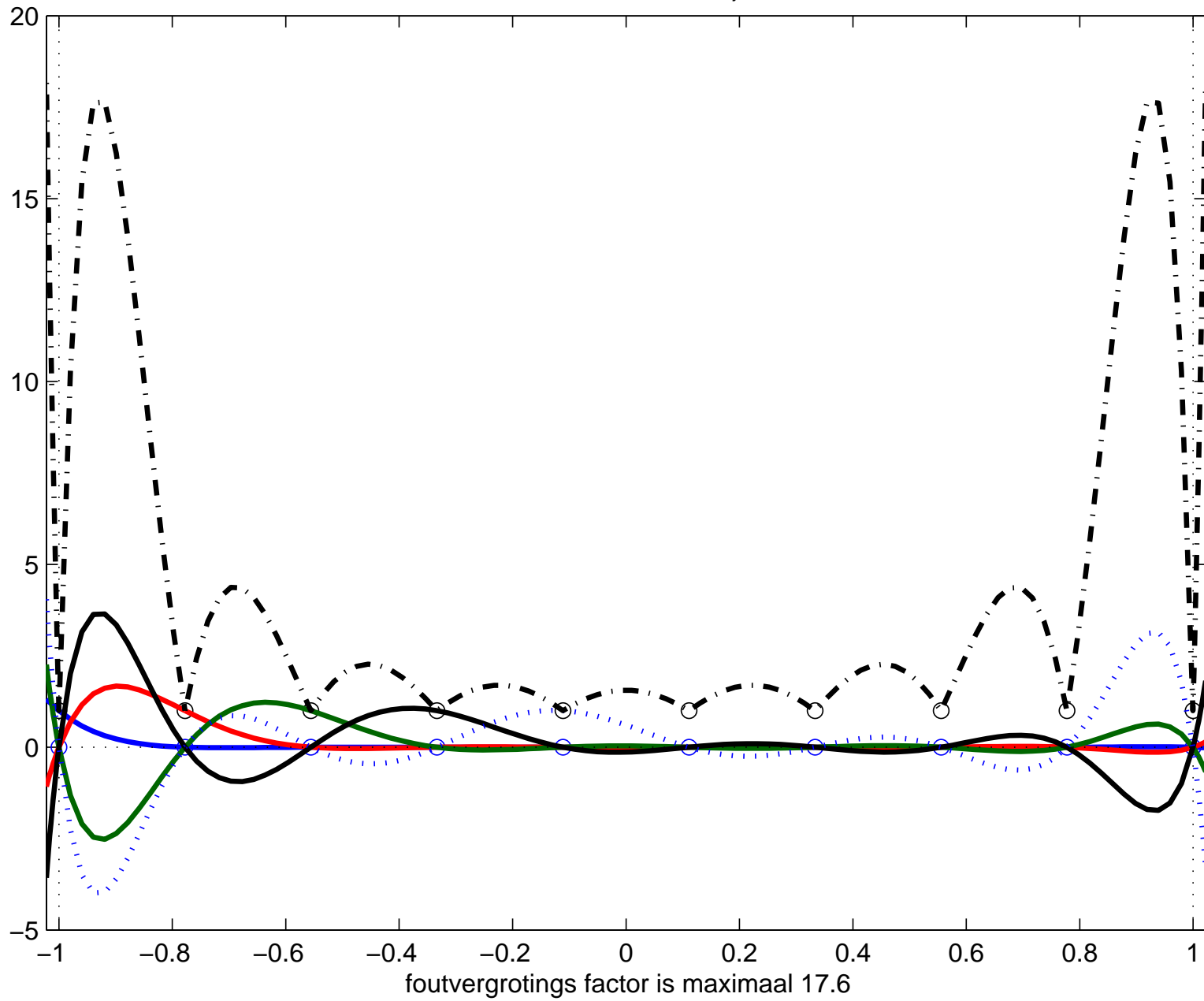
interpolatie van graad 5, basisfuncties $L_{5,j}$, foutvergrotingsfunctie

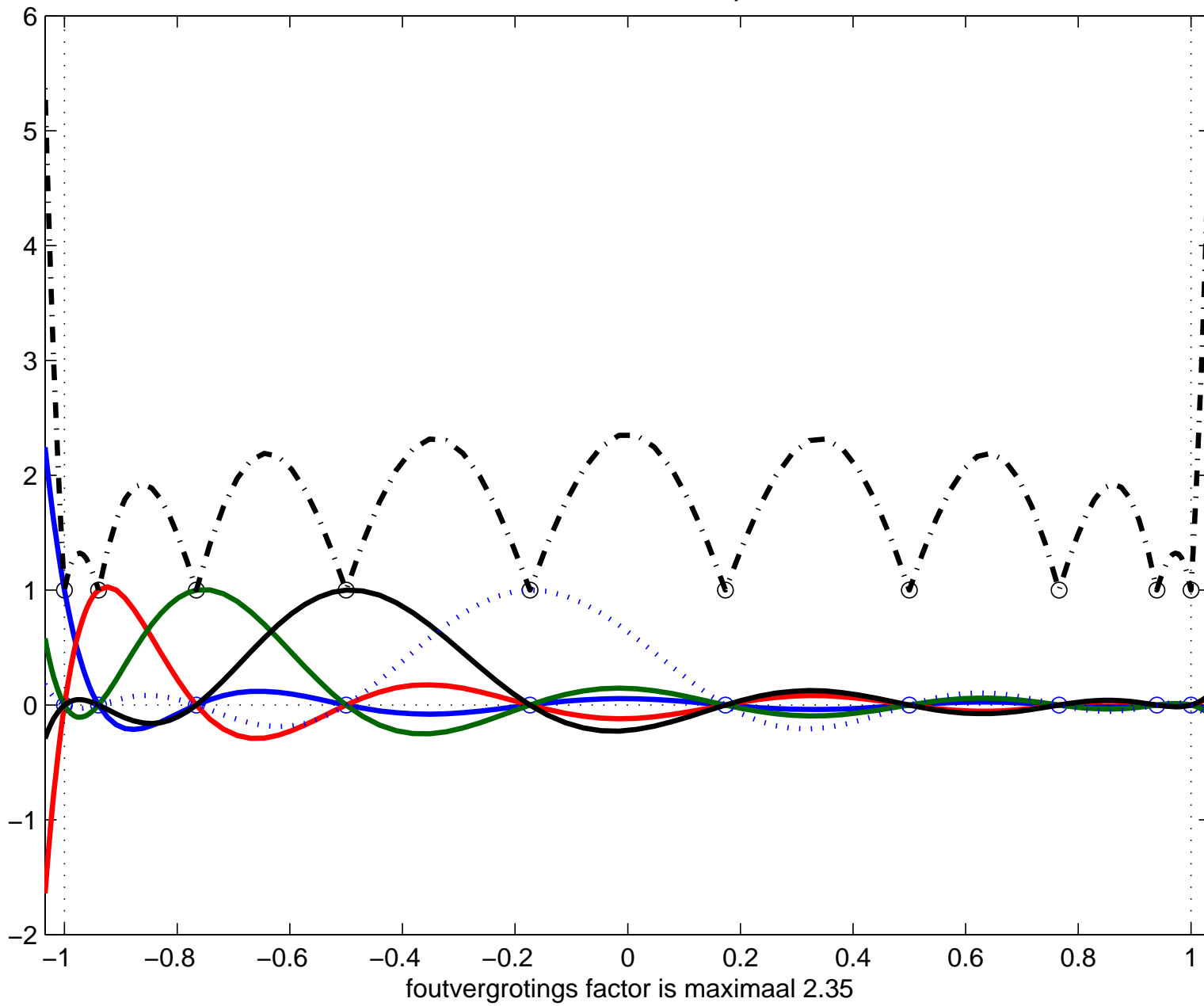
interpolatie van graad 5, basisfuncties $L_{5,j}$, foutvergrotingsfunctie

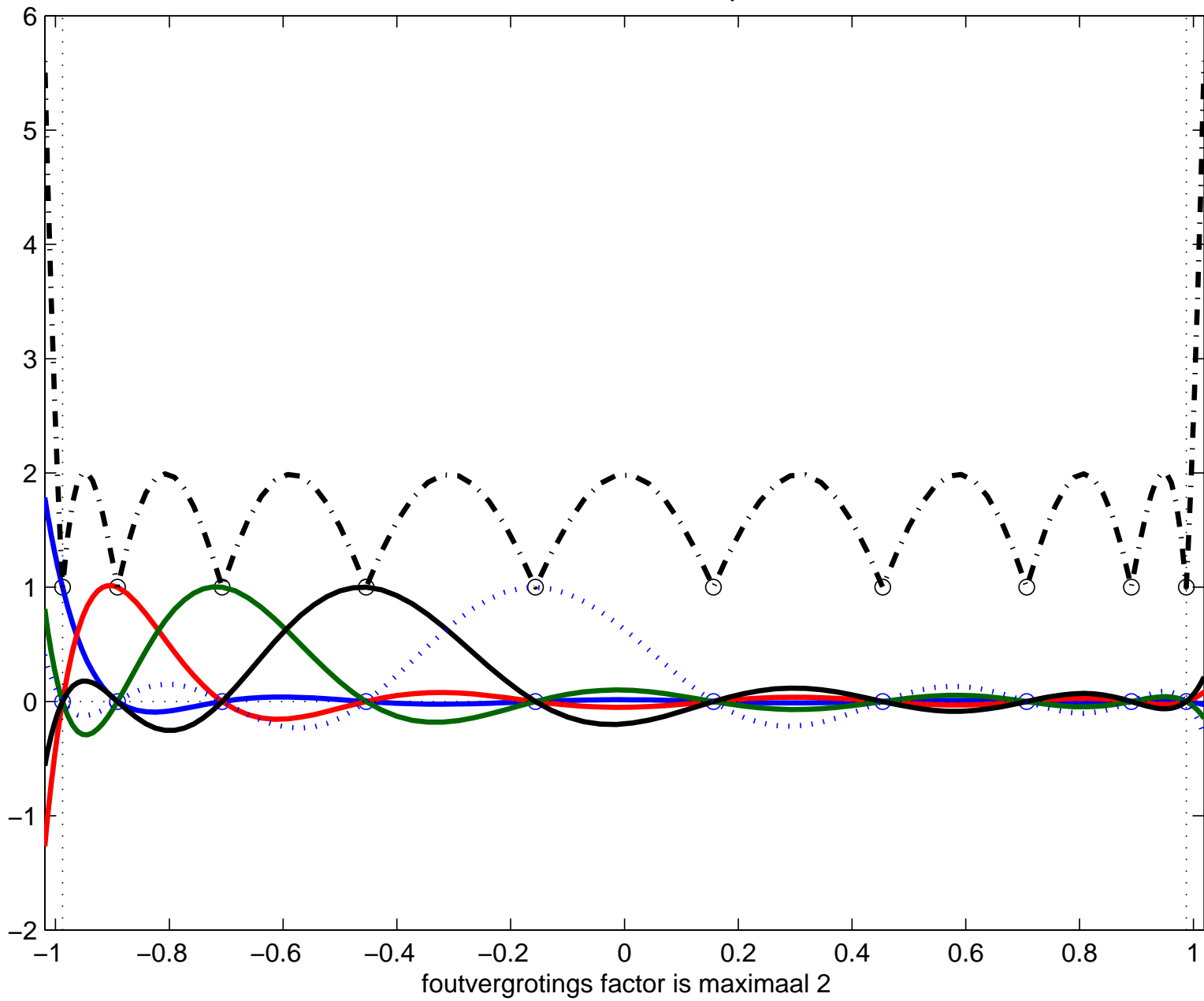
interpolatie van graad 9, basisfuncties $L_{9,j}$, foutvergrotingsfunctie

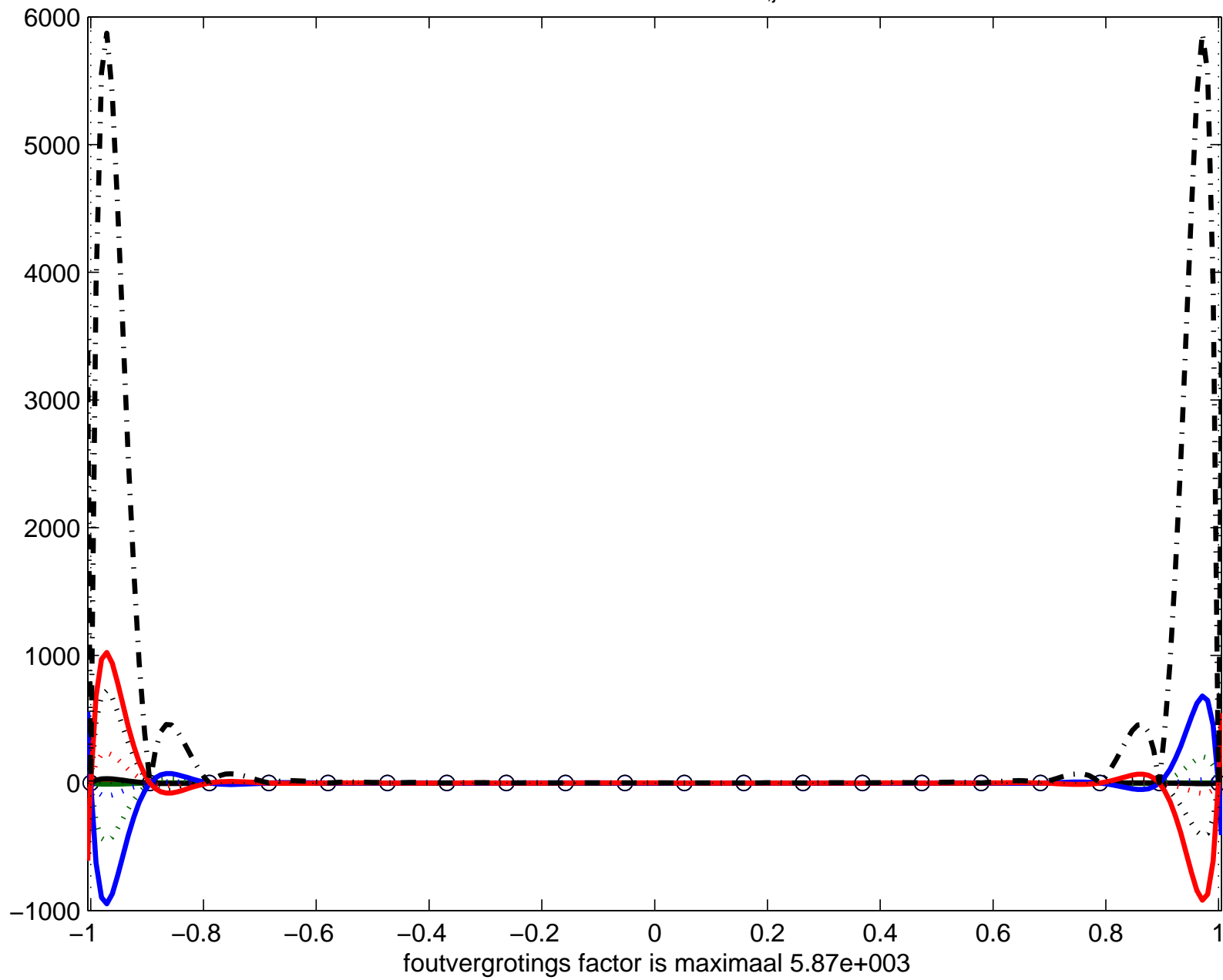
interpolatie van graad 9, basisfuncties $L_{9,j}$, foutvergrotingsfunctie

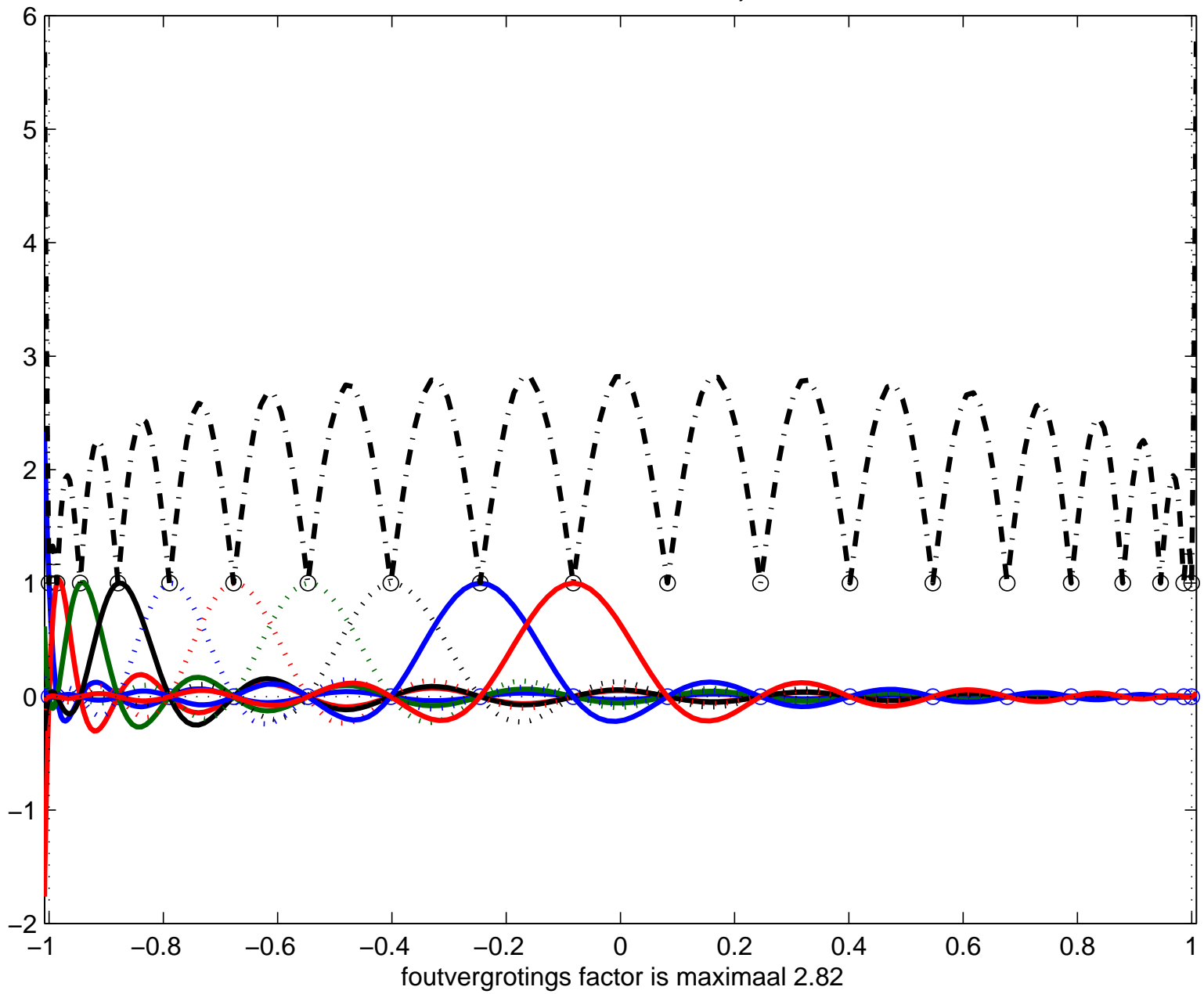
interpolatie van graad 9, basisfuncties $L_{9,j}$, foutvergrotingsfunctie

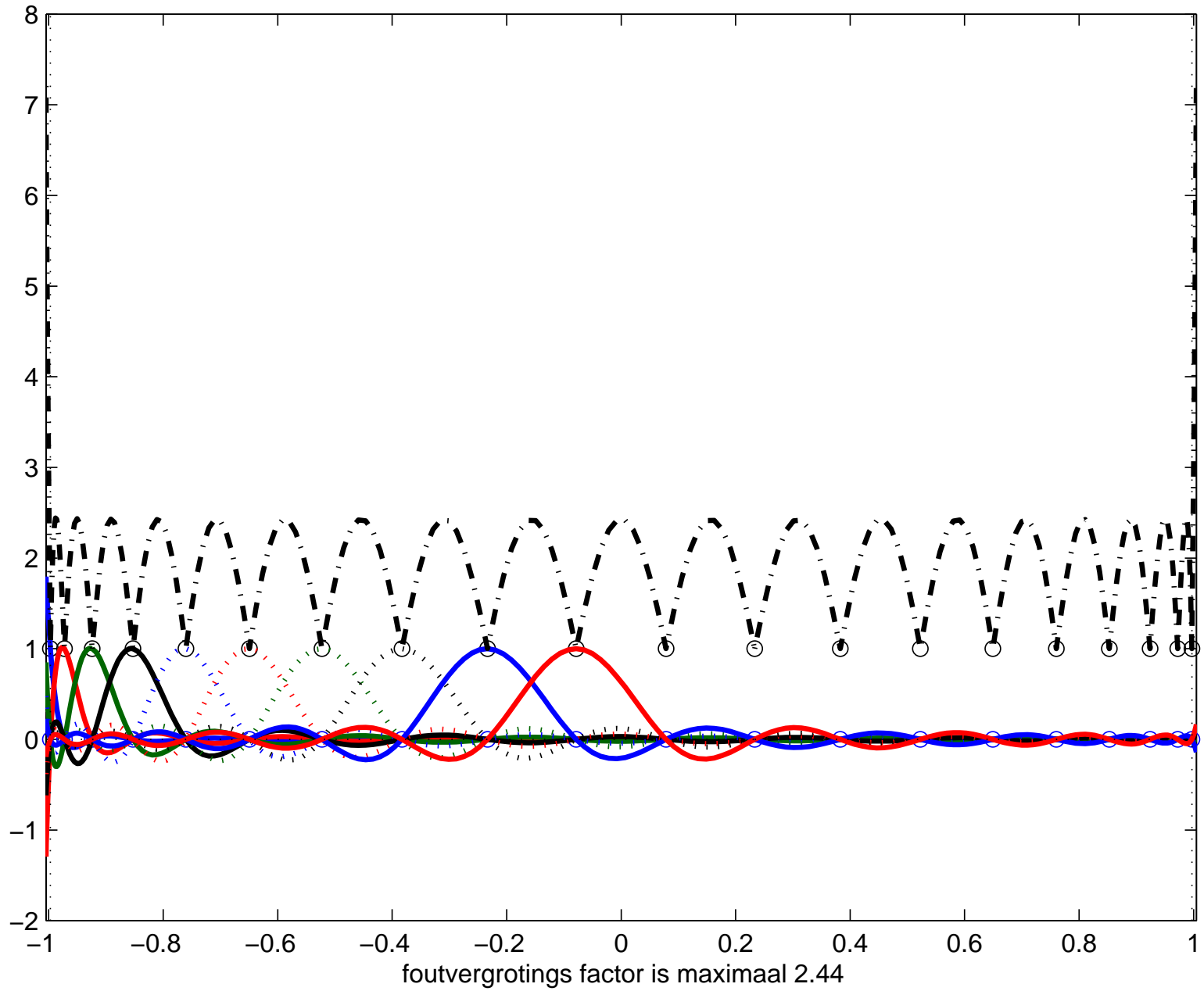
interpolatie van graad 19, basisfuncties $L_{19,j}$, foutvergrotingsfunctie

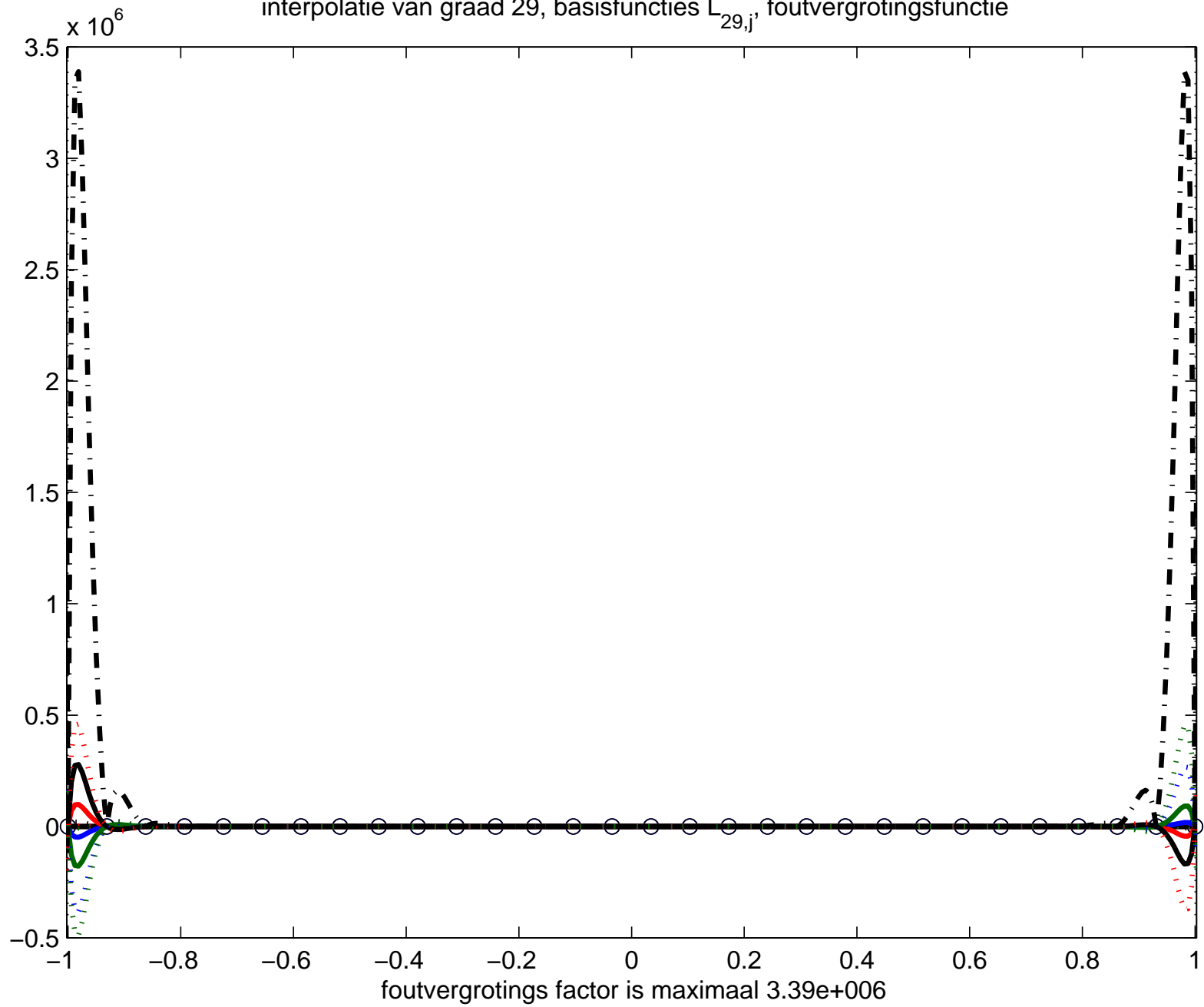
interpolatie van graad 19, basisfuncties $L_{19,j}$, foutvergrotingsfunctie

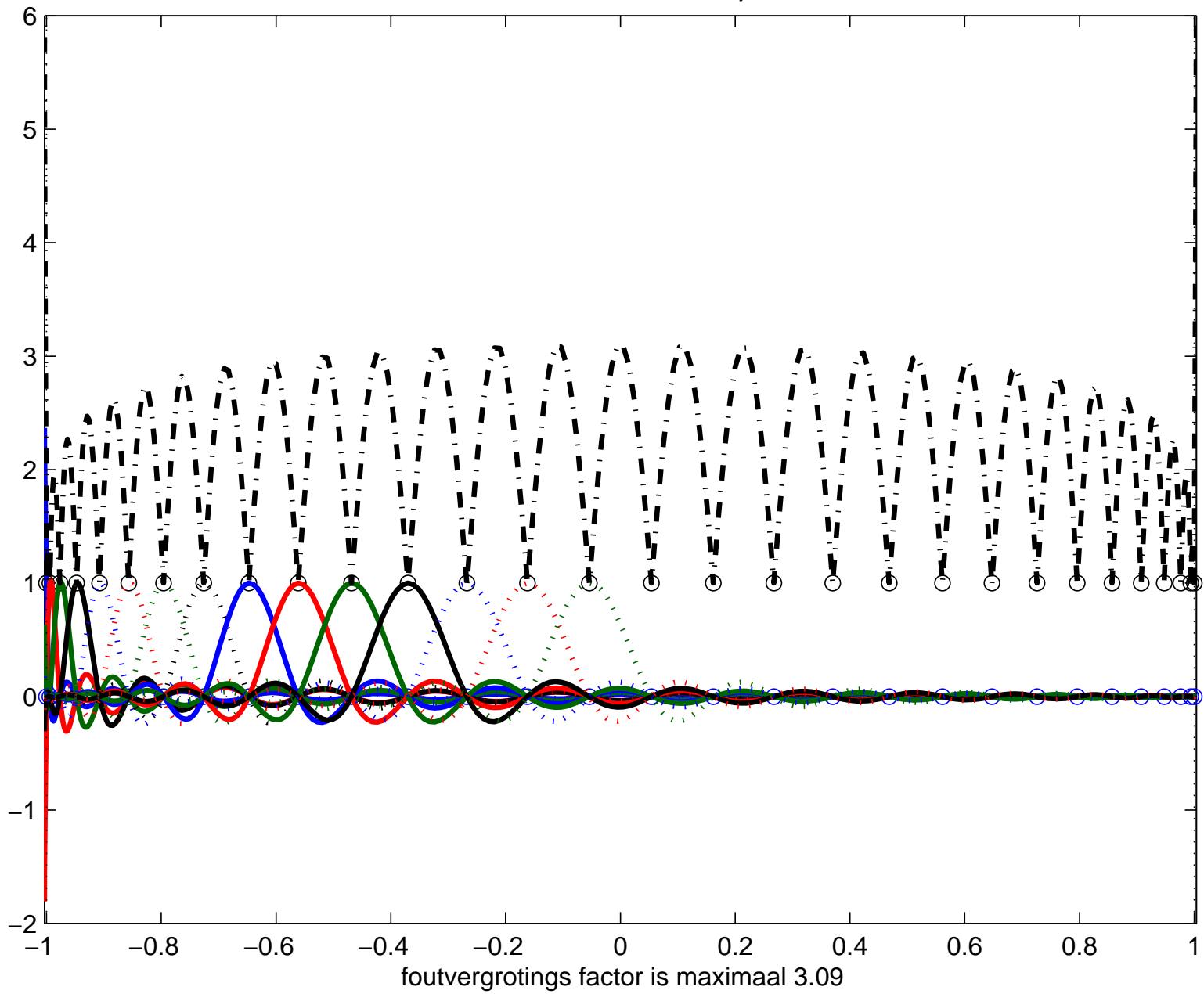
interpolatie van graad 19, basisfuncties $L_{19,j}$, foutvergrotingsfunctie

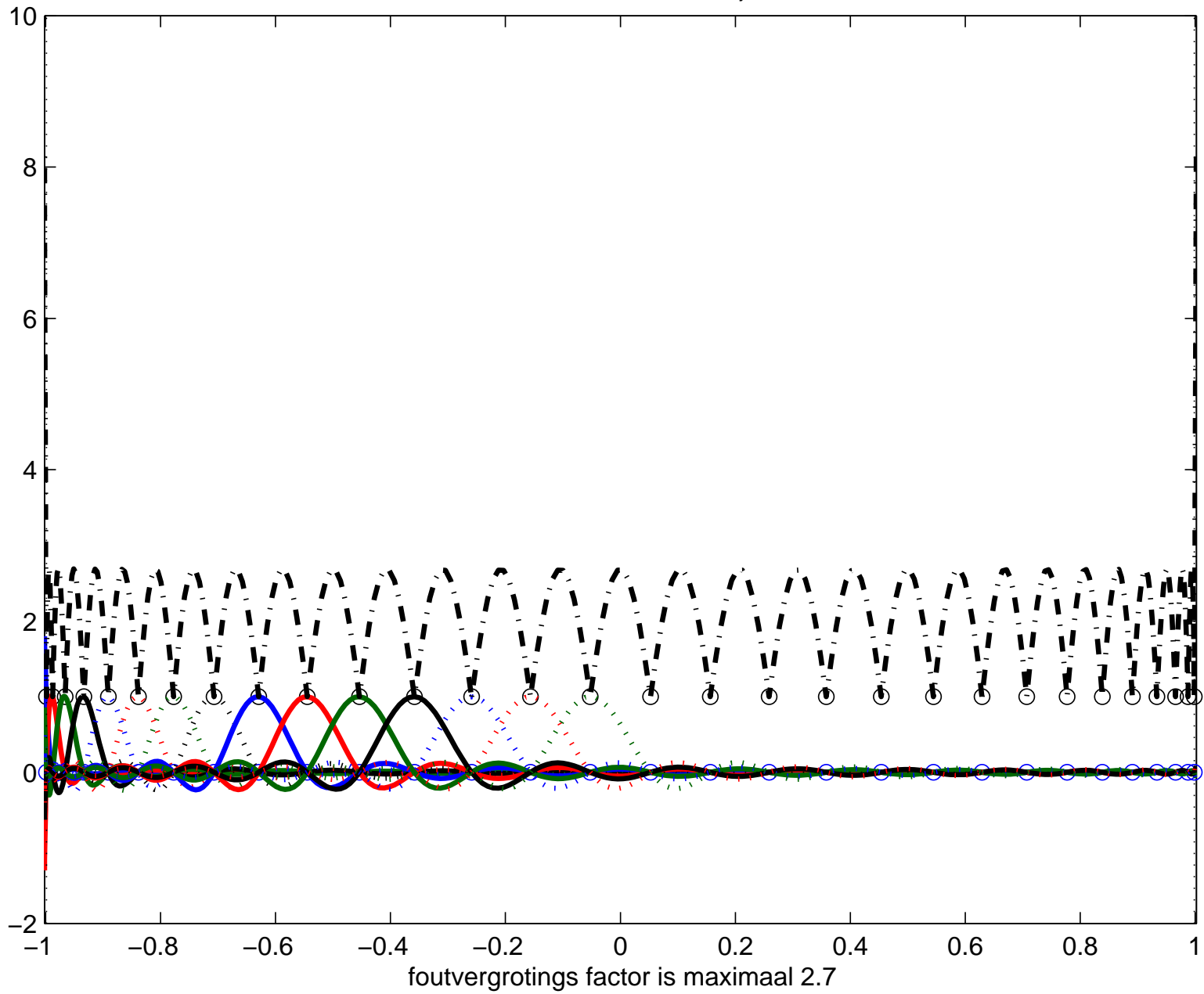
interpolatie van graad 29, basisfuncties $L_{29,j}$, foutvergrotingsfunctie

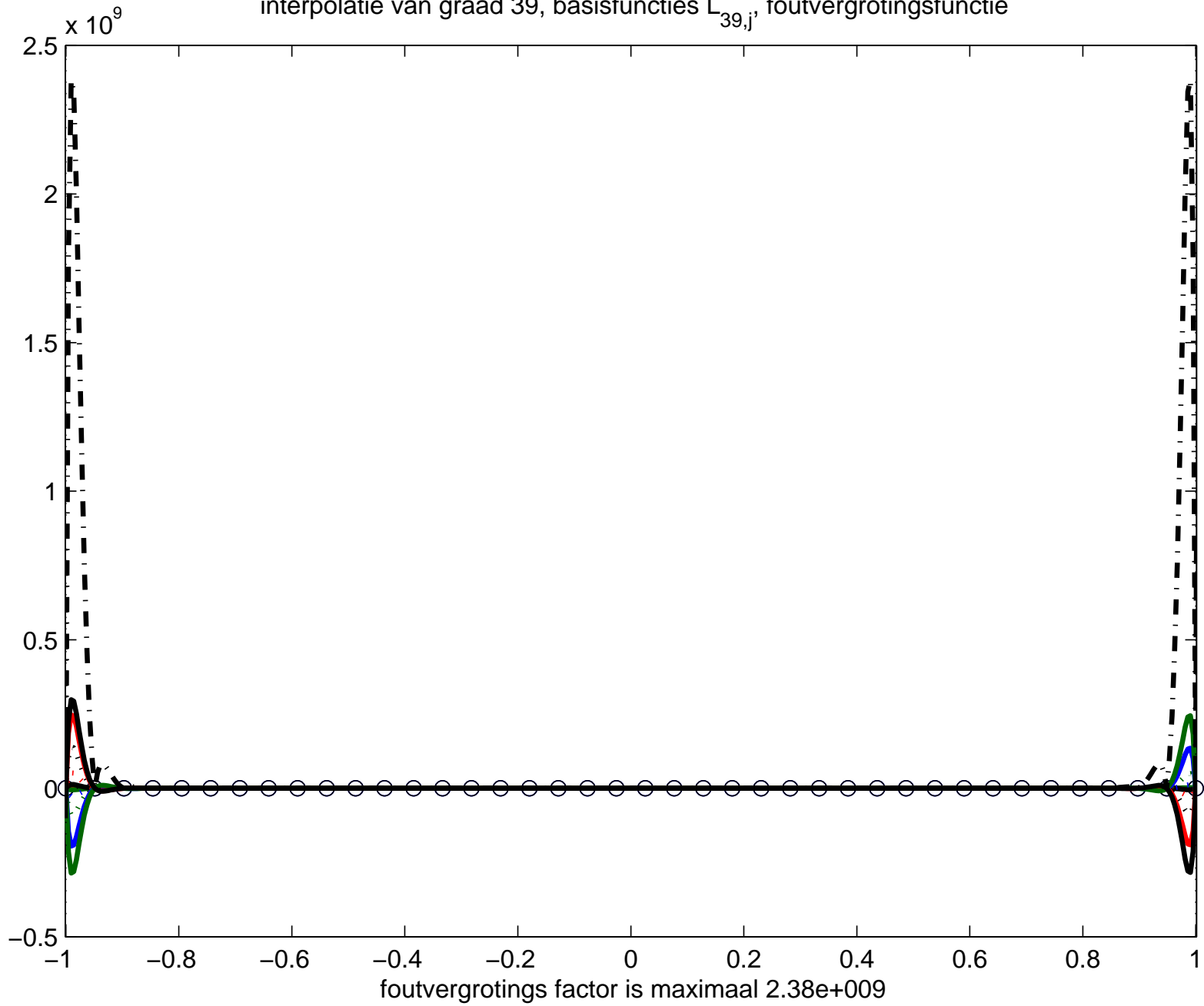
interpolatie van graad 29, basisfuncties $L_{29,j}$, foutvergrotingsfunctie

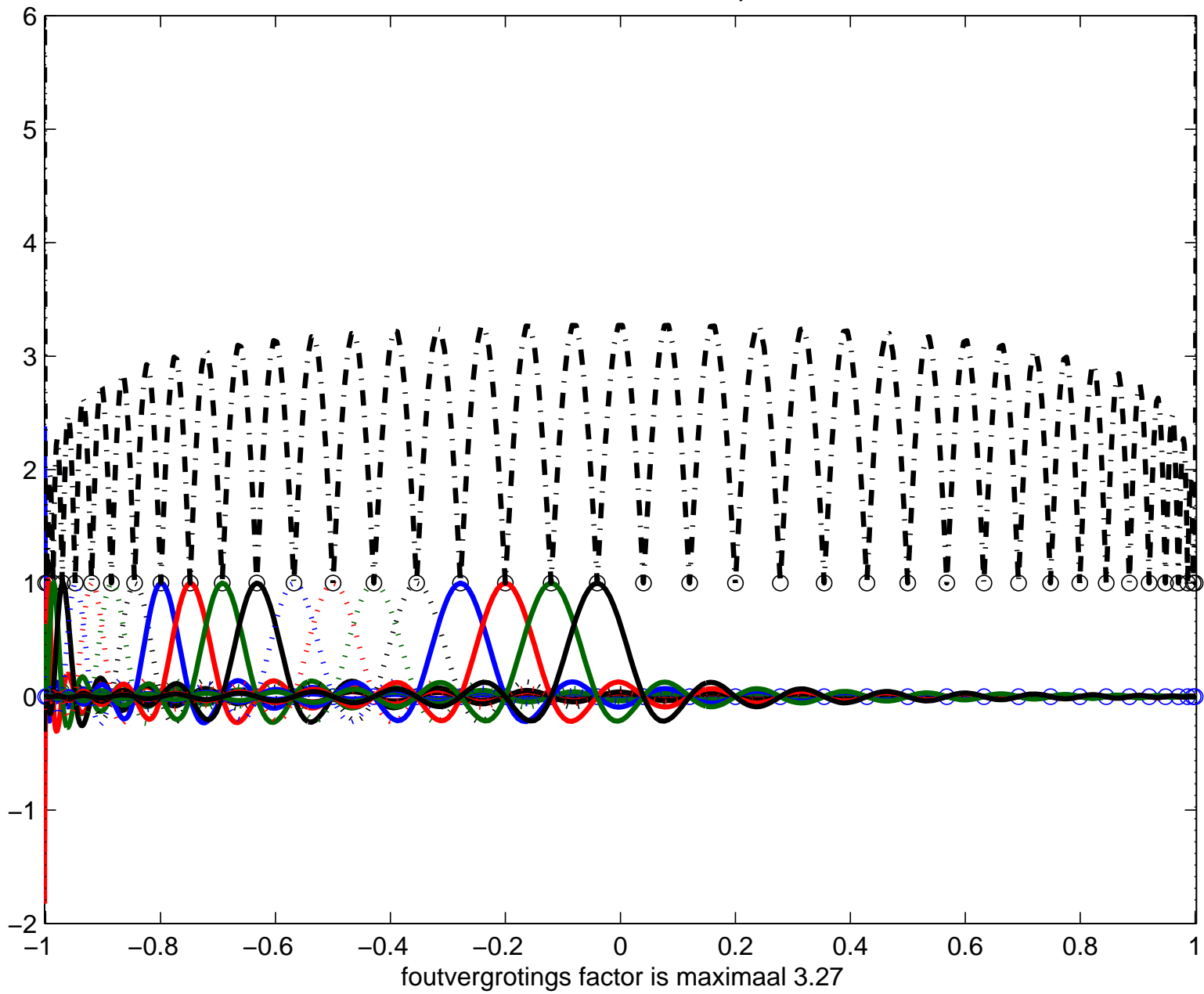
interpolatie van graad 29, basisfuncties $L_{29,j}$, foutvergrotingsfunctie

interpolatie van graad 39, basisfuncties $L_{39,j}$, foutvergrotingsfunctie

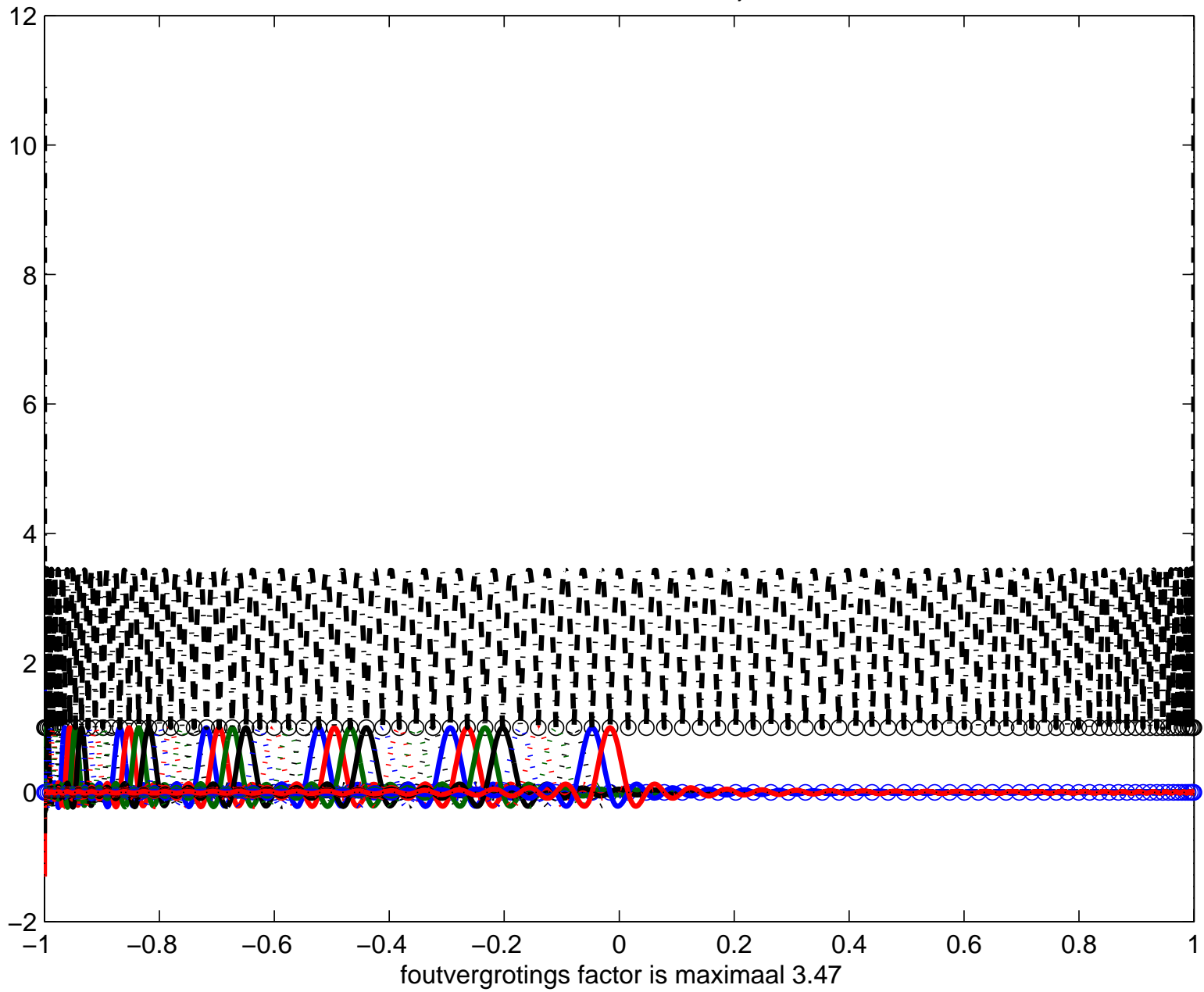

interpolatie van graad 39, basisfuncties $L_{39,j}$, foutvergrotingsfunctie

interpolatie van graad 99, basisfuncties $L_{99,j}$, foutvergrotingsfunctie

Conclusies.

- Interpoleren op een equidistante punten rij

$$x_j = -1 + \frac{2j}{k} \quad (j = 0, \dots, k)$$

is, vooral in 'rand intervallen' gevoelig voor fouten op f waarden.

- Interpoleren op een puntenrij die zich verdicht aan de rand volgens

$$x_j = \cos\left(\pi \frac{j}{k}\right) \quad \text{of} \quad x_j = \cos\left(\pi \frac{j+0.5}{k+1}\right) \quad (j = 0, \dots, k)$$

is vrijwel ongevoelig voor fouten op f (groeit ten hoogste met een factor van orde $\log k$).